

Přínos zahraničních výměnných pobytů pro studenty vybraných středních škol na Uherskohradištsku

Kateřina Dvouletá

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina DVOULETÁ**
Osobní číslo: **H09579**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Přínos zahraničních výměnných pobytů pro studenty
vybraných středních škol na Uherskohradištsku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti zahraničních výměnných pobytů.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BRDEK, M., VYCHOVÁ, H. Evropská vzdělávací politika, programy, principy a cíle. Praha: Aspi, 2004. 168 s. ISBN 80-86395-96-0.

GREGER, D., JEŽKOVÁ, V. Školní vzdělávání, zahraniční trendy a inspirace. Praha: Karolinum, 2006. 266 s. ISBN 80-246-1313-1.

JEŽKOVÁ, V., DVOŘÁK, D., CHAPMAN, CH. a kol. Školní vzdělávání ve Velké Británii. Praha: Karolinum, 2010. 228 s. ISBN 978-80-246-1784-8.

JEŽKOVÁ, V., KOPP von, B., JANÍK, T. Školní vzdělávání v Německu. Praha: Karolinum, 2008. 224 s. ISBN 978-80-246-1558-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Martina Růžičková
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

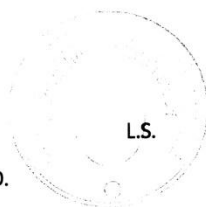
22. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 4. 5.

Kateřina Dmítt

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá tématem zahraničních výměnných pobytů studentů středních škol, přičemž cílem výzkumu je zjistit přínos zahraničních výměnných pobytů pro studenty vybraných středních škol na Uherskohradištsku.

Práce je rozdělena na dvě části. V teoretické části se zabývám zahraničními výměnnými pobyty v širších souvislostech – evropská integrace, evropská vzdělávací politika – programy na podporu mobility, především Program celoživotního učení; dále rozebírám problematiku interkulturní komunikace a specifikací věkové skupiny adolescentů, studentů středních škol.

V praktické části popisuji vlastní výzkum v oblasti zahraničních výměnných pobytů. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit přínos zahraničních výměnných pobytů pro studenty vybraných středních škol na Uherskohradištsku. Dílčími cíli výzkumu bylo porovnat názory studentů na absolvované výměnné pobyty mezi jednotlivými školami a také zmapovat situaci zahraničních výměnných pobytů na vybraných školách na Uherskohradištsku. Veškerá potřebná data byla získána dotazníkovým šetřením.

Klíčová slova:

Integrace, evropská vzdělávací politika, Program celoživotního učení, zahraniční pobyt, student střední školy, adolescence, střet kultur.

ABSTRACT

This Bachelor thesis deals with the topic of international exchange courses of high school students, with the research aim of finding the benefits of the exchange programs for students of particular high schools in the Uherské Hradiště region.

The paper is divided into two sections. In the theoretical part, I deal with international exchange programs in a wider context – European integration, European education policies – mobility supporting programs, especially the Lifelong learning programme. In addition, I also analyze issues related to intercultural communication and to the specifics of the adolescent age group – the high school students.

In the practical part, I present my own research in the field of international exchange courses. The primary aim of my thesis is to analyze the benefits of the exchange programs for students of some of the high schools in the Uherské Hradiště region. Additional research aims include comparing experience of the students about the exchange course they had taken part in and mapping the situation of the international exchange programs in the selected schools. All the necessary data has been obtained using questionnaire research methods.

Keywords:

Integration, European education policies, Lifelong learning programme, international exchange course, high school student, adolescence, meeting of cultures.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ráda bych poděkovala paní magistře Martině Růžičkové za odborné vedení mé bakalářské práce, za její cenné rady a připomínky. Svým blízkým děkuji za podporu při psaní této bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 EVROPSKÁ INTEGRACE.....	12
1.1 VÝVOJ VZDĚLÁVACÍ POLITIKY V PROCESU EVROPSKÉ INTEGRACE	12
1.2 VSTUP ČESKÉ REPUBLIKY DO EVROPSKÉ UNIE	15
1.3 „ŽIVOT BEZ HRANIC“	17
2 EVROPSKÁ VZDĚLÁVACÍ POLITIKA	19
2.1 SPOLUPRÁCE EU A MŠMT V OBLASTI MOBILITY	19
2.1.1 Vzdělávací programy EU	20
2.1.2 Program celoživotního učení.....	Chyba! Záložka není definována.
2.1.3 Další možnosti, jak vycestovat.....	26
2.2 EVROPSKÁ UNIE, BUDOUCNOST VZDĚLÁVACÍ POLITIKY	28
3 SETKÁVÁNÍ KULTUR	30
3.1 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	30
3.2 PŘEDSUDBY A STEREOTYPY	31
3.3 KULTURNÍ ŠOK, AKULTURAČNÍ STRES	32
3.4 VYROVNÁVÁNÍ SE S NOVÝM KULTURNÍM PROSTŘEDÍM.....	33
3.5 ŽÁDOUCÍ PRVKY INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE.....	34
3.6 PŘEKÁŽKY INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE.....	34
4 SPECIFIKACE CÍLOVÉ SKUPINY - STUDENTI SŠ.....	36
4.1 ADOLESCENCE	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 METODIKA	39
5.1 VÝZKUMNÝ CÍL	39
5.1.1 Výzkumné otázky.....	39
5.1.2 Hypotézy	40
5.1.3 Výzkumný vzorek	40
5.1.4 Výzkumné metody	40
5.1.5 Průběh výzkumu.....	41
3.4 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	42
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	43
6.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKŮ PRO ŘEDITELE ŠKOL.....	43
6.2 DÍLČÍ ZÁVĚR	46
6.3 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU PRO STUDENTY STŘEDNÍCH ŠKOL	47
6.4 DÍLČÍ ZÁVĚR	70
ZÁVĚR, VYUŽITÍ PRO PRAXI	75
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	76
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	78
SEZNAM OBRÁZKŮ	79
SEZNAM TABULEK.....	80
SEZNAM PŘÍLOH.....	81

ÚVOD

Už J. A. Komenský byl zastáncem toho, že cestování, poznávání cizích zemí, lidí a jejich tradic by mělo být završením vzdělávání mládeže (Gulová, Štěpařová, ed., 2004).

Téma bakalářské práce – Přínos zahraničních výměnných pobytů pro studenty vybraných středních škol na Uherskohradištsku – jsem si zvolila hned z několika důvodů. Teprve v poslední době je u nás myšlenka Komenského využívána v praxi „naplno“ a možností a nabídek zahraničních pobytů pro studenty i pedagogy je nepřeberné množství.

Zahraníční pobyt je výborný způsob, jak propojit učivo s praxí (cizí jazyk, zeměpis, základy společenských věd, atd.) a zároveň spojit proces učení se zábavou. Zahraníční výměnné pobyty jsou pro studenty vítaným zpestřením stereotypního běhu školního roku, nelze jim odepřít jejich přínos pro studenty. V praktické části této práce se zaměřuji na výzkum v oblasti zahraničních výměnných pobytů studentů. Tímto zahraničním výměnným pobytem se rozumí výjezd třídy, skupiny studentů (většinou 20 – 30 studentů) nebo i jednotlivců ubytovaných po dobu pobytu v zahraničí (1 – 4 týdny) v hostitelských rodinách. Nejčastěji se jedná o zahraniční výměnné pobyty, které jsou založeny na spolupráci (partnerství) škol, z nichž každá leží v jiném státě.

Cílem mé bakalářské práce je konkretizace přínosu zahraničních výměnných pobytů vybraných středních škol na Uherskohradištsku dle odpovědí studentů a zjištění názorů studentů na související témata. V práci je také popsán stav zahraničních výměnných pobytů na středních školách ve vybraném okrese.

Sama jsem se v průběhu základní a střední školy zúčastnila několika zahraničních výměnných pobytů, mou „dočasnou rodinou“ se stalo několik rodin v Německu a jedna rodina v Anglii. Na oplátku přijeli mí zahraniční přátelé k nám a naše rodina se stala dvakrát „hostitelskou“. Díky účasti na různých zahraničních pobytech jsem získala vlastní zkušenosti z této oblasti.

Tato práce se snaží nastínit mladým lidem širokou škálu možností zahraničních pobytů, může být užitečná pro studenty, kteří se na výměnný pobyt v budoucnu chystají a chtějí se dozvědět, jaké zkušenosti mají s výměnnými pobyty jejich vrstevníci z Uherskohradištska, na co se mohou před odjezdem připravit a v čem se mohou zahraniční pobyty na jednotlivých školách lišit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 EVROPSKÁ INTEGRACE

1.1 Vývoj vzdělávací politiky v procesu evropské integrace

Zrození myšlenky evropské integrace se datuje dnem 9. května 1950 při uskutečnění memoranda francouzské vlády, jehož signatářem byl tehdejší francouzský ministr zahraničí Robert Schuman. Memorandum se zabývá otázkou zajištění trvalého míru v Evropě a cestu k němu spatřuje ve vytvoření společného orgánu, který bude ovládat výrobu dvou hlavních základů zbrojení, bez nichž není možné vést ani tajně připravovat válečná tažení. **V roce 1951 Francii podpořily SRN, Itálie a státy Beneluxu a vzniklo tak Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)** (Peltrám a kol., 2009).

Prvním krůčkem k evropské vzdělávací politice byla **Římská smlouva z roku 1957**, podepsaná členy ESUO, jež zapříčinila vznik **Evropského hospodářského společenství (EHS)**. Nestabilní ekonomická situace po druhé světové válce si žádala sjednocení evropského trhu, jehož základy vypracovaly a schválily zmiňované státy. O vzdělávání ve Smlouvě pojednává pouze článek 128, jež dává EHS zodpovědnost za definování a realizaci **politiky odborné přípravy**. EHS vzniklo za účelem sjednocení hospodářství a tím pádem byl kladen větší důraz na odbornou přípravu než na vzdělávání všeobecně. V následujících dvaceti letech nedošlo v oblasti vzdělávání v rámci Evropského společenství k žádným zásadnějším změnám (Čerych in Malach, 1999).

Československá socialistická republika se v té době nacházela za „železnou oponou“, proto bylo pro Čechy velmi těžké dostat se ke kvalitním informacím o průběhu jednání v Evropě a o zavádění nových opatření. Vše, co přicházelo ze západní Evropy, bylo socialistickou propagandou odmítáno. Neznamenalo to však, že by myšlenku spolupráce všech evropských států Češi a Slováci odmítali. Již od vzniku československého státu po první světové válce vyznávaly jeho vlády principy demokracie a byly nakloněny k zajištění a udržení míru, nebránily se rozvoji spolupráce mezi národy. V období mezi první a druhou světovou válkou bylo Československo označováno za „demokratický ostrov ve středu Evropy“. Z Československa pronikla po nevládní linii do evropské politiky idea „Pánevropy“, jejíž autorem je hrabě R. Coudenhove-Kalergim z Poběžovic u Domažlic, která se dočkala podpory významných osobností. V šedesátých letech došlo k uvolnění mezinárodních vztahů, Československo dostalo možnost navázání kontaktů i mimo rámec socialistického bloku v oblasti obchodu, hospodářství a rozvoje (Peltrám a kol., 2009).

Peltrám (2009, s. 18.) uvádí, že „*svou příslušnost k Evropě potvrdilo Československo snahou o demokratizaci socialistického charakteru státu v roce 1968*“. Bohužel snahy o připojení k Radě Evropy neměly v ČSSR dobré podmínky, protože do obrodného procesu zasáhl příchod vojsk Varšavské smlouvy.

Od roku 1976 konečně vývoj evropské vzdělávací politiky nabírá spád. Téhož roku Rada Společenství (poprvé složená z ministrů školství tehdejších devíti členských států) přijala „**akční program ve vzdělávání**“, zdůrazňující význam evropské mobility studentů, učitelů a vědců (Čerych in Malach, 1999).

Čerych (in Malach, 1999, s. 48) uvádí: „*Na setkáních Rady Společenství ve Stuttgartu (1983), ve Fontainebleau (1984) a v Miláně (1995) pak došlo k významnému rozšíření přímých zájmů a cílů Společenství na cestě k Evropě občanů*“.

Dle Čerycha se tedy zájmy ES se rozšířily na:

- podporu ve výměnách mladých lidí na všech úrovních;
- možnost učit se dvěma cizím jazykům již na základní škole;
- diskutování evropských otázek na školách;
- usnadnění přechodu mladých lidí ze školy do zaměstnání;
- platnost odborné kvalifikace ve všech členských zemích; (Čerych in Malach, 1999, s. 48).

Významným předělem se stal **rozsudek Nejvyššího evropského soudu z roku 1985** (případ studenta Graviera), kterým bylo potvrzeno, že vysoké školství náleží do oblasti odborného vzdělávání a přípravy. Tímto rozsudkem nabylo Evropské společenství právní základ pro podněty a aktivity v oblasti vzdělávání, což přispělo ke vzniku prvních a velmi důležitých evropských programů, jimiž byly Erasmus, Commett, Lingua, Petra a Force (Čerych in Malach, 1999). Peltrám (2009) dále zmiňuje, že v roce 1986 schválilo Evropské společenství navázání kontaktů s Radou vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), tudíž i s Československem. Novou etapu integračního procesu zavedením společného trhu započal „Akt o jednotné Evropě“, podepsaný 17. února 1986. Hlavní myšlenkou tohoto dokumentu je dosahování pokroku na cestě k jednotné Evropě. Tuto ideu vítaly a přijaly všechny národy Evropy. V některých státech sovětského bloku – mnohdy opozičními silami – hledali cestu k zapojení do celoevropského snažení, protože jejich vlády nebyly připraveny nebo ochotny spolupracovat. U nás to byli zástupci Charty 77, přičemž československá vláda patřila k největším odpůrcům nového směru v Evropě. Text „Závěrečného dokumentu“ byl

podepsán začátkem roku 1989 – Československo se mohlo tehdy jen těžko postavit všem Evropanům a natož pak odmítnout evropské státníky mířící do naší vlasti.

V polovině ledna 1989 proběhly na Václavském náměstí v Praze spontánní manifestace veřejnosti při 20. výročí upálení Jana Palacha. Zasahující bezpečnostní složky svou rozdílností v intenzitě a nepřiměřenosti použitých technik odrážely nesourodost a rozpaky ve vedení státu. 9. listopad 1989 se stal symbolem velkých změn v Evropě. Došlo k výměně vlády NDR a zrodila se myšlenka znovusjednocení Německa. Berlíňané tento krok uvítali a útokem zničili „Berlínskou zed“, jež rozdělovala Německo na „Východ“ a „Západ“.

V naší republice také došlo k převratu, když při povolené manifestaci k 50. výročí uzavření českých vysokých škol nacisty vytrvali a odolali několika policejním zásahům – velké nepokoje a účast široké veřejnosti na demonstracích nakonec přiměly vládnoucí komunistickou stranu k ústupkům. Jednání komunistické strany s opozicí zastoupenou Občanským fórem vedlo ke vzniku nové vlády s přídomek vláda „Občanského porozumění“. Následně byl zvolen prezidentem 1 ze zakladatelů Občanského fóra Václav Havel, tuto demokratickou a kultivovanou změnu označil zahraniční tisk za „sametovou revoluci“.

Nová politika usilovala o přičlenění Československa k celoevropským organizacím. Vstup Československa do Rady Evropy byl vyjedнан již v roce 1990, dále byla zahájena jednání o přidružení republiky k Evropskému společenství. Evropské společenství uzavřelo roku 1991 s Československem, Maďarskem a Polskem „Evropské smlouvy“ o přidružení. Evropa byla dějištěm neustálých změn. Byla rozpuštěna Varšavská smlouva, brzy po té Sovětský svaz a následně i RVHP.

Důležitým krokem kupředu evropské vzdělávací politice se stala **Maastrichtská smlouva**, podepsaná v únoru 1992. (Evropské hospodářské společenství se změnilo název na Evropské společenství, protože aktivity této instituce již přesáhly původní pouze ekonomické záměry). A. Peltrám ji uvádí jako novou „Smlouvu o Evropském společenství“ a také „Smlouvu o Evropské unii“, jejíž základy byly stavěny na třech pilířích: hospodářské a měnové unii, společné zahraniční a bezpečnostní politice, spolupráci v oblasti práva a vnitřní politiky (Peltrám a kol., 2009).

Před přijetím Maastrichtské smlouvy neobsahoval soubor politik sledovaných Evropskou unií oficiálně oblast vzdělávání. Maastrichtská smlouva tak ukotvila právní základ této oblasti (Brdek, Vychová, 2004).

Jedním z velkých přínosů smlouvy je zdůraznění principu subsidiarity – rozdělení kompetencí mezi Evropskou unií a jejími členskými státy. Přímé působení na vzdělávání zde mají dva články, konkrétně články 126 a 127. První zmiňovaný označuje vzdělávání za jednu z oblastí patřících do zodpovědnosti Evropské unie a také zdůrazňuje její funkci v této oblasti, která směřuje k doplnění národní vzdělávací politiky, podporu výměny zkušeností a informací prostřednictvím spolupráce mezi vzdělávacími institucemi a také usilování o rozvíjení vzdělávání v rámci Evropy. Článek 127 pojednává o podpoře politiky v oblasti odborné přípravy, výměny studentů a učňů, výměny informací a zkušeností (Čerych 1999, in Malach, 1999). Smlouva zaručuje všem obyvatelům členských zemí EU evropské občanství, čímž přispívá ke svobodnému pohybu lidí za studiem, prací či bydlením (Lewis, 2005).

Po neshodách národních vlád Československa došlo k rozdělení těchto dvou států a 1. 1. 1993 tak vznikly dva samostatné státy, Česká republika a Slovenská republika. Evropská rada schválila na konci roku 1993 návrh „Paktu stability“, který měl směřovat k uklidnění a rozvoji všech evropských států, čímž byly myšleny i nečlenské státy ES.

Pro českou vládu bylo prioritní zajistit pro ČR vstup do NATO, poté až do Evropské unie. Česká republika se stala členem NATO 12. 3. 1999 a 31. května 2000 již schválila „Národní program přípravy na členství v Evropské unii“ (Peltrám, 2009).

1.2 Vstup České republiky do Evropské unie

V referendu o vstupu do EU konaném v České republice 13.-14. června 2003 vyjádřilo souhlas 75% voličů při 55% volební účasti. **Česká republika se stala členem Evropské unie 1. května 2004** (Peltrám a kol., 2009).

Mach (2010) vidí vstup ČR do EU z jiného úhlu pohledu: „*Ano od 3,4 milionu z 8,3 milionu oprávněných voličů stačilo k souhlasu se vstupem do EU*“ (Mach, 2010, s. 23).

Mach tvrdí, že česká veřejnost byla přesvědčována ke vstupu do EU pochybnými argumenty v propagačním bloku „Minuta o EU“ vysílaném Českou televizí denně v období kampaně před referendem. V pořadu vystupovali pouze zastánci EU, a diváci tak neměli možnost srovnání všech „pro a proti“. Větší část veřejnosti, která kampaně přehlížela, považovala vše, co je ze západu za dobré, co je z východu, za špatné – podle Macha veřejnost takto uvažovala v důsledku bipolárního a zakotveného rozdělení světa na „východ a západ“ (Mach, 2010).

Amsterodamská smlouva je výsledkem mezivládní konference zahájené zasedáním Evropské rady v Turínu 29. března 1996. Byla přijata na zasedání Evropské rady v Amsterodamu 16.-17. června 1997. Ministři zahraničních věcí patnácti členských států ji pak podepsali 2. října 1997. Smlouva vstoupila v platnost 1. května 1999 poté, co byla ratifikována všemi členskými státy v souladu s jejich ústavními procedurami (Peltrám a kol., 2009).

Třetí kapitola Smlouvy o založení ES upravuje kompetence EU v oblasti vzdělávání ve vztahu k členským státům. Kapitola nese název **Všeobecné a odborné vzdělávání a mládež** a zde je úryvek její části (článek 149):

Spolupráce ve vzdělávací politice

*„1. Společenství přispívá k rozvoji kvalitního vzdělávání podporou **spolupráce mezi členskými státy**, a je-li to nezbytné, podporováním a doplňováním činnosti členských států při plném respektování jejich odpovědnosti za obsah výuky a za organizaci vzdělávacích systémů a jejich kulturní a jazykovou rozmanitost.*

2. Činnost Společenství je zaměřena na:

- rozvoj evropské dimenze ve vzdělávání, zvláště výukou a šířením jazyků členských států;*
- podporu mobility studentů a učitelů, mimo jiné podporou uznávání akademických diplomů a započítávání doby studia;*
- podporu spolupráce mezi vzdělávacími orgány;*
- rozvoj výměny informací a zkušeností týkajících se otázek společných vzdělávacím systémům členských států;*
- podporu rozvoje výměn mládeže a učitelů a vychovatelů;*
- podporu rozvoje dálkového vzdělávání“ (Brdek, Vychová, 2004, s. 27).*

V bodě 3 článku 149 je uvedeno, že Společenství a členské státy podporují spolupráci v oblasti vzdělávání se třetími zeměmi a příslušnými mezinárodními organizacemi, zejména s Radou Evropy. Pátý bod tohoto článku pojednává o tom, jakými postupy Rada Evropy přispívá k dosažení výše zmiňovaných cílů článku 149 (Brdek, Vychová, 2004).

Lisabonská smlouva nepřináší přímo v oblasti vzdělávání zásadní změny, hlavní změny se týkají přesnějšího stanovení pravomocí EU a členských států – vzdělávání je plně v pravomoci jednotlivých států. Mimo jiné je v Lisabonské smlouvě stanoveno, že EU ctí rovnost členských států, zavazuje se chránit odlišné evropské kultury a jazyky. Poprvé se v Lisabonské smlouvě objevilo ustanovení o možnosti vystoupení z EU. Smlouva aktuali-

zuje dřívější smlouvy EU. Součástí Lisabonské smlouvy je Listina základních práv Evropské unie, která nejprve nebyla českými euroskeptickými poslanci podpořena. Dále Smlouva upravuje váhu hlasů členských států v Radě. Lisabonská smlouva si prošla dosti zapeklitou cestou ke schválení všemi státy EU v prosinci 2007, vešla v platnost 1. 12. 2009 (Peltrám a kol., 2009).

1.3 „Život bez hranic“

Schengenská dohoda – vlastním názvem **Dohoda mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích** – byla uzavřena již v roce 1985. Smlouvou se schengenské státy zavazují usilovat o její rozšíření u ostatních států ES, ačkoliv byla podepsána mimo rámec struktur ES. Hlavním cílem dohody bylo usilovat o usnadnění volného pohybu osob, zboží, kapitálu, služeb a také upevnění solidarity mezi schengenskými státy. Cíle Schengenské dohody byly příliš obecné, a tak nezaručovaly jejich zavedení v praxi. Schengenská dohoda tak s přispěním zavedení několika opatření do Maastrichtské smlouvy a do agendy EU zahájila své fungování ve své úplnosti koncem března 1995. Česká republika se stala součástí Schengenského prostoru v prosinci 2007 (Peltrám a kol., 2009).

V praxi to znamená, jak uvádí Mach, že občané ČR při vycestování do zemí Schengenského prostoru se na hranicích nemusí prokazovat cestovním pasem nebo občanským průkazem pohraniční policii. Jelikož dohoda o volném pohybu osob není omezena pouze na státy EU, rozhodly se přidat i tři nečlenské státy: Norsko, Island a Švýcarsko. Dva státy EU se k „Schengenu“ nepřidaly: Velká Británie a Irsko.

Jako členové Schengenského prostoru musíme respektovat vízovou politiku EU, čímž vlastně ztrácíme část své suverenity. Toto zjištění odhalilo problém mezi ČR a Kanadou, když se Kanada rozhodla zavést pro české občany vízovou povinnost. Česká republika nemá nárok takové opatření Kanadě opětvat, jako člen EU nemůžeme mít jiný seznam zemí s vízovou povinností než ostatní členové Schengenu (Mach, 2010).

1.4 EU polemika

Docela mě zaskočily skutečnosti, uvedené v knize prezidenta Klause (2011). Pokud sama hlava státu přiznává, že některé důležité dokumenty a smlouvy EU byly českými poslanci schváleny bez předchozího přečtení, je tedy něco pod rouškou vzájemné podpory a spolupráce států EU špatně a v tom dávám prezidentu Klausovi za pravdu, ačkoli nepatřím k jeho příznivcům.

Jednou jsme sice vstoupili do EU, znamená to však, že už nikdy nebudeme suverénní stát (jak praví naše Ústava) a všechny zákony a smlouvy budou „shora“ předem schváleny?

Mach (2010) ve své knize také mluví o podivných praktikách schvalování dokumentů EU. Na základě své vize v knize názorně v číselných hodnotách vysvětluje pozitiva i negativa toho, jak bychom se měli, kdyby Česká republika nevstoupila do EU, popř. přímo z EU vystoupila.

Dovolila jsem si panu Machovi položit prostřednictvím e-mailové korespondence dotaz: „*Jak by na tom byly zahraniční výměnné pobyty, kdyby ČR nebyla členem EU?*“

Zde je jeho odpověď:

„Jsem si jistý, že výměnné pobyty by existovaly i bez EU. Sám vyučuji na soukromých vysokých školách a vím, že jsou do výměnných projektů zapojeni i studenti mimo EU. Podpora EU ale určitě schopnost studentů vycestovat na semestr do ciziny zvyšuje.

Podporu vycestovávání studentů považuji relativně užitečný způsob utrácení peněz z rozpočtu EU. “ (...) „Kdybychom nevstoupili do EU, mohla by česká vláda dotovat pobyt studentů v cizině úplně stejně. Nelze samozřejmě říct, zda by to dělala, nebo ne. Ale tím, že bychom nemuseli přispívat do rozpočtu EU, bychom tyto peníze mohli využívat podle vlastního uvážení. “ Od: Petr Mach <mach@svobodni.cz> , 23. 3. 2012, 13:51, Předmět: Re: Jak vystoupit z EU.

Před psaním této bakalářské práce jsem měla k Evropské unii jasně daný – nejspíš médií ovlivněný – kladný postoj. Po přečtení několika publikací euroskeptiků se můj původní nekritický názor změnil a začínám si všímat i nedostatků EU. Evropské unii dle mého názoru nelze upřít obrovský podíl na rozvoji mobility mladých lidí. Jaká je budoucnost EU?

Vydala se Česká republika tím správným směrem? Doufám, že nenastane čas, kdy místo prvomájového průvodu budeme nuceni slavit den vstupu ČR do EU. Snad tato symbolika s minulým režimem nic špatného nepředznamenává...

2 EVROPSKÁ VZDĚLÁVACÍ POLITIKA

„Vzdělávací politiku Evropské unie lze vymezit jako souhrn činností a iniciativ Evropské unie v oblasti vzdělávání a odborné přípravy“ (Brdek, Vychová, 2004, s. 25).

Většina iniciativ vzdělávací politiky EU není pro členské státy závazná, proto pravomoce v oblasti vzdělávání mají stále členské země.

Evropská unie spatřuje ve vzdělávání nástroj ekonomického rozvoje a zvyšování konkurenceschopnosti členských zemí, zároveň také prostředek obrany proti nežádoucím jevům ve společnosti, jako jsou nezaměstnanost a sociální znevýhodnění.

Mezi zájmy EU v oblasti vzdělávání patří především podpora evropské mobility studentů a učitelů, zprávy definující problematiku vzdělávání a jeho budoucí vývoj, stanovení principů čerpání strukturálních fondů.

V oblasti vzdělávací politiky mládeže jsou zapojeny všechny orgány Evropské unie, nejdůležitějšími z nich pro tuto oblast jsou Evropská rada a Rada Evropské unie (obvykle nazývaná Radou ministrů). Přípravu a realizaci usnesení Rady ministrů má za úkol Evropská komise (Brdek, Vychová, 2004).

Evropská unie poskytuje všem občanům EU rovná práva na vzdělávání ve členských zemích EU. Zahraniční školy nemohou po uchazečích o studium z jiných členských států EU vyžadovat splnění jiných podmínek pro přijetí, než jaké žádají po uchazečích z příslušného státu, kromě úspěšného vykonání jazykového testu. Zvládnutím jazykového testu a přijetím na vybranou vzdělávací instituci tak studenti mohou ve všech členských státech Evropské unie provádět výzkumy, připravovat se na budoucí povolání atd. (Evropská komise. [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/ceskarepublika/service/studying/art_4904_cs.htm)

2.1 Spolupráce EU a MŠMT v oblasti mobility

V současné době existuje mnoho programů umožňujících studium, pobyt, pracovní či studijní stáž v zahraničí. Vzdělávací programy EU jsou financovány z rozpočtu Evropské unie. Programy jsou dotovány většinou pouze částečně, např. do dvou třetin celkových nákladů, zbylé výdaje si platí žadatelé projektu z vlastních prostředků. Významným zdrojem financí na podporu vzdělávání je Evropský sociální fond (ESF), který spadá mezi strukturální fondy EU. Cílem těchto fondů je přispět ke srovnání rozdílů mezi chudšími, méně rozvinutými regiony EU a těmi vyspělejšími (Brdek, Vychová, 2004).

Pro zorientování se v dané problematice a pro přehlednost dělení projektů, programů a dalších činností, začneme u nejvyššího státního orgánu ČR v oblasti vzdělání, u Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). (MŠMT. [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy>)

Nástroje MŠMT v oblasti evropské vzdělávací politiky:

Dům zahraničních služeb (DZS) je příspěvková organizace zřízená MŠMT za účelem mezinárodní spolupráce v oblasti školství a vzdělávání.

Součástí DZS je **Akademická informační agentura (AIA)** a **Národní agentura pro evropské vzdělávací programy (NAEP)**.

AIA plní úkoly při zajišťování školských, vzdělávacích a dalších styků se zahraničím. Mezi činnosti této agentury patří zejména shromažďování a zpracovávání informací o možnostech vzdělávání českých občanů v zahraničí, zpracování kompletní nabídky stipendijních pobytů v zahraničí pro aktuální akademický rok a realizace výběrového řízení na tyto pobyty, podílení se na zajišťování pedagogických a hospitačních stáží pro učitele základních a středních škol.

2.1.1 Vzdělávací programy EU

Národní agentura pro evropské vzdělávací programy (NAEP) vznikla na základě nové generace programu LLP 2007 – 2013 (Program celoživotního učení), do kterého se zahrnují aktivity agentur Socrates a Leonardo da Vinci. Hlavním cílem NAEP je vytváření informačního systému o vzdělávacích programech EU, organizace národních i mezinárodních seminářů a konferencí, vydávání informačních materiálů a také propagace českého školství v zahraničí. Podrobné informace o všech níže uvedených programech jsou k dispozici na internetových stránkách Národní agentury (Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. [online]. [cit. 2012-02-16]. Dostupné z: www.naep.cz)

- **Program celoživotního učení na léta 2007 – 2013** (Lifelong Learning Programme = LLP)

Na období 2007–2013 vyčlenila Evropská unie téměř 13 miliard eur na celoživotní vzdělávání a výměnné programy po celém světě. Program se skládá ze 4 odvětvových programů, jsou to: Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci a Grundtvig.

- **Erasmus** je program Evropské unie zaměřený na podporu mezinárodní spolupráce a mobility v oblasti vysokoškolského vzdělávání. Aktuální Erasmus Mundus II se

specializuje na zlepšování kvality vysokého školství a podporu mezikulturního porozumění. Erasmus je nejúspěšnější program mobility na celém světě a letos slaví již 25 let své existence. Od jeho zavedení v roce 1987 se jej za účelem studijní nebo pracovní stáže zúčastnily téměř tři miliony studentů. Předpokládá se, že v akademickém roce 2011/2012 bude program Erasmus využit více než 250 000 studenty. Na program Erasmus vyčlenila EU v období 2007 – 2013 přibližně 3 miliardy EUR.

- **Tempus** – aktuálně se program nazývá Tempus IV. Je to program Evropské unie, jehož posláním je podpora modernizace vysokoškolského studia v partnerských zemích. Spolupracuje s partnerskými školami nejen z regionů východní Evropy, ale také centrální Asie, západního Balkánu a Středozemního moře.
- **Finanční mechanismy EHP/Norska** vznikly spojením Finančního mechanismu Evropského hospodářského prostoru = EHP, jehož zakladateli jsou tři nečlenské státy EU – Island, Knížectví Lichtenštejnsko a Norské království, s Norským finančním mechanismem, kde si Norsko následně založilo i vlastní finanční mechanismus. Cílem programu je finanční pomoc deseti novým členským státům EU a dále Španělsku, Portugalsku a Řecku. V současné době není možné tento fond využít, druhá etapa toho programu je ve fázi plánování.
- **eTwinning** je aktivita podporující mezinárodní spolupráci mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol na dálku prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Díky tomuto programu mají školy možnost snadno najít partnerskou instituci pro navázání partnerství škol.
- **Euroguidance** je program sloužící k výměně zkušeností v oblasti zavádění a realizace poradenství a jeho sladění ve čtyřiceti evropských zemích. České centrum Euroguidance se zaměřuje na pořádání informačních a vzdělávacích aktivit pro poradce (školy, úřady práce), hlavně v oboru kariérového poradenství. Prostřednictvím internetových stránek www.euroguidance.cz mají všichni poradci možnost sdílet informace a zkušeností na národní i mezinárodní úrovni.
- **SCIEX-NMSch Švýcarska** – (Scientific Exchange Programme between the New Member States of the EU and Switzerland) je program usilující o snížení sociálních a ekonomických rozdílů pomocí posilování vědeckých kapacit a podporou spolupráce ve vědě mezi osmi novými členskými státy EU (ČR, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko) a Švýcarskem. Součástí programu je

Fond na stipendia, určený doktorandům nebo post-doktorandům, který mohou žádat o grant na svou studijní stáž na švýcarské instituci.

2.1.2 Comenius

Program Comenius je určen žákům, studentům, pedagogickým pracovníkům a učitelům škol mateřských (včetně speciálních), základních (včetně speciálních a uměleckých), středních (včetně odborných, speciálních, uměleckých a učilišť). Do programu Comenius je zapojeno všech 27 členských států EU a kandidátské země Turecko a Chorvatsko. Dále je program určen asociacím, neziskovým a nevládním organizacím zapojeným do školního vzdělávání a zástupcům těchto institucí, osobám a institucím zodpovědným za organizaci a poskytování vzdělání na místní, regionální a národní úrovni, výzkumným centrům a institucím zabývajícím se celoživotním učením, vysokým školám vzdělávajícím učitele/budoucí učitele, institucím zajišťujícím poradentví a informační servis. Na internetových stránkách Národní agentury je velmi zajímavá analýza projektu Comenius (poslední z let 2009-2010) pod odkazem http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=19&view_type_code=document&general_file_id=6425&, která může být velmi přínosná pro případné zájemce o grant ve všech aktivitách spadajících pod program Comenis. V analýze jsou uvedeny jednak počty podaných žádostí, schválených žádostí a také nejčastější důvody neschválení projektů, ukázky konkrétních realizovaných projektů, které mohou být velkou inspirací pro další školy.

Aktivita zařazené do programu Comenius:

- **Projekty partnerství škol**

Jedná se o navázání kontaktu školy se zahraniční školou nebo školami za účelem realizace předem vypracovaného projektu. Projekt si vypracovává škola sama, v případě jeho schválení bude do určité výše financován formou grantu národní agenturou dané země. Projektu se mohou účastnit školy mateřské (včetně speciálních), základní (včetně speciálních a uměleckých), střední (včetně odborných, speciálních, uměleckých a učilišť) ze zemí zapojených do programu Comenius. Téma projektu závisí zcela na potřebách školy a na vzájemné dohodě s partnerskou školou. Životní prostředí, umění, jazykové vzdělávání, poznávání kultury jiných zemí, evropanství, prevence proti násilí a braní drog u dospívajících jsou jen nepatrnou zmínkou témat, v nichž mají žadatelé téměř volné pole působnosti. Všechny projekty by měly splňovat jedno společné kritérium, a to takové, že bude projekt prospěšný a smysluplný pro žáky, učitele či pro roz-

voj školy jako celku. Škola podávající žádost o udělení grantu na projekt je současně koordinátorem projektu. Každá škola může jednou ročně poslat žádost k posouzení své příslušné národní agentuře programu LLP/Comenius. Žádost se vyplňuje v elektronické podobě ve formuláři, který je ke stažení na internetových stránkách NAEP, dokonce zde najdete i „přátelské“ rady a tipy, jak žádosti správně vyplnit (Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z:

http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=19&view_type_code=document&.)

Partnerství škol se dělí do dvou typů: bilaterální a multilaterální partnerství škol.

Bilaterální partnerství škol

Jedná se o partnerství mezi dvěma školami, z nichž každá působí v jiné zemi zapojené do programu LLP. Jedna z těchto zemí musí být členským státem EU. Partnerské školy se musí lišit hlavním vyučovacím jazykem. U projektů toho typu je podmínkou projektu uskutečnění vzájemného výměnného pobytu tříd v obou zemích. Výměnný pobyt trvá nejméně deset dní včetně cesty a účastní se ho třída žáků ve věku alespoň dvanácti let. V průběhu výměnného pobytu žáci spolupracují se zahraniční školou, avšak spolupráce škol by neměla být omezena pouze na výměnné pobyty. Činnosti spojené s cílem projektu škol by měly probíhat po dobu trvání projektu, což je dva roky.

Multilaterální partnerství škol

Multilaterální partnerství škol se skládá nejméně ze tří škol, působících v různých zemích Evropy, jež jsou současně zapojeny do programu LLP. Stejně jako u bilaterálního partnerství musí být jedna z těchto zemí členským státem EU. Cílem multilaterálního partnerství jsou všechny cíle uvedené v partnerství škol obecně, přičemž u multilaterálního typu partnerství se rozšiřuje oblast působení projektu do více zemí, a projekty tak dostávají hlubší rozměr.

Příklady aktivit, které lze realizovat v rámci obou typů partnerství škol:

- projektová setkání škol zapojených do partnerství (přípravná setkání za účelem plánování projektu)
- výměny učitelů a žáků
- vytváření technických předmětů, výkresů a uměleckých děl (dle zaměření odborné školy či učiliště)
- uspořádání představení (koncert, divadelní hra, módní přehlídka)

- organizování výstav (fotografie z projektu, výtvarná díla)
- jazyková příprava učitelů a žáků nejen v hlavním jazyce partnerství (angličtina, němčina, francouzština), ale také učení se základům cizího jazyka partnerských škol (nizozemština)
- šíření zkušeností a výsledků samotného projektu (články v místním tisku, internetové stránky škol, prezentace či videa umístěná na internetu, např. www.youtube.com)

Školy zapojené ať už do bilaterálního nebo multilaterálního partnerství škol, by si měly vybírat témata svých projektů na základě toho, jaké oblasti jsou pro zúčastněné školy zajímavé a důležité, což částečně vyplývá z odborného zaměření škol. Optimální je, pokud cíle projektu naplňují běžné činnosti školy a jsou také součástí učebního plánu. Žáci by se také měli aktivně zapojovat do všech fází projektu, od plánování a příprav projektu společně s učiteli až po jeho závěrečné zhodnocení. V případě, že jazyk partnerské instituce není součástí učebních osnov žáků, je škola povinna uskutečnit pro tyto žáky jazykovou přípravu v minimální délce dvaceti hodin.

- **Partnerství Comenius Regio**

Program je zaměřen na finanční podporu bilaterální mezinárodní spolupráce na úrovni obcí a regionů. Vzájemným předáváním zkušeností a osvědčených postupů na zahraničních cestách do partnerských obcí či regionů program Partnerství Regio usiluje o zkvalitnění vzdělávacích možností v oblasti školního vzdělávání. Smyslem programu je navázání a rozvoj dlouhodobé spolupráce mezi oběma regiony, nejedná se o přímé zapojení žáků/studentů. Mezi příkladné aktivity Partnerství Comenius Regio patří výměny pracovníků škol, společné vzdělávací akce pro učitele, zkoušení nových vzdělávacích postupů, atd. Spolupráce je vázána na realizaci konkrétního výstupu (např. seminář, publikace, konference), předpokládá se také praktické využití výsledků spolupráce na obou stranách. Žádost o grant musí obsahovat projekt na určité téma vycházející z potřeb a zájmů obou regionů. Téma se může týkat např. aktuálních problémů ve školním vzdělávání.

- **Hledání partnerů**

Hledání partnerských institucí do jakéhokoliv typu partnerství může probíhat na základě vlastních kontaktů školy, s využitím kontaktů rodičů, místních i regionálních úřadů,

partnerských měst apod. NAEP zprostředkovává na svých internetových stránkách neustále aktualizované databáze škol hledajících své budoucí partnerské školy.

- **Přípravné návštěvy**

Jedná se o setkání zahraniční školy se zástupcem české školy (z řad učitelů) za účelem plánování společného projektu, jeho cílů, domluvení podmínek a navázání kontaktu za účelem další spolupráce a realizace projektů např: Partnerství škol, Partnerství Comenius Regio a další. Na financování přípravné návštěvy může škola opět podat žádost NAEP. Přípravná návštěva trvá 1-5 dnů a může mít podobu návštěvy partnerské školy či účast na kontaktním semináři.

- **Asistenský pobyt Comenius**

Jedná se o program určený studentům pedagogických oborů na VŠ, kteří mají zájem si vyzkoušet své budoucí povolání na zahraniční škole po dobu 13-45 týdnů. Během pobytu se student stává asistentem při vyučování, sám vyučuje nějaký předmět zpravidla v jazyce, který není mateřským jazykem dané země, podílí se na přípravě vyučování, pomáhá při výuce žákům se speciálními potřebami atd. Student má skvělou příležitost získat zkušenosti a přehled o vzdělávacím systému v zahraničí na typu školy dle vlastního výběru, prohloubit své jazykové dovednosti a prověřit své pedagogické schopnosti v praxi.

- **Hostitelské instituce**

Hostitelská instituce je vlastně druhá strana asistentského pobytu. Zde si naopak školy zažádají o grant na získání zahraničního asistenta do své školy, aby obohatil jejich výuku, oboznámil žáky se životem ve své rodné zemi, pomáhal při výuce a projektech.

- **Další vzdělávání pedagogických pracovníků**

Jedná se vlastně o obdobu asistentského pobytu s tím rozdílem, že další vzdělávání pedagogických pracovníků je určeno těm, kteří již tuto profesi vykonávají a mají zájem o další vzdělávání v oboru, zlepšení svých praktických profesních dovedností a poznání vzdělávacího systému na některé z evropských institucí. NAEP nabízí tři typy vzdělávacích akcí: strukturovaný kurz profesního rozvoje s minimální délkou 5 dnů, job-shadowing = stáže či hospitace na zahraniční škole nebo jiné instituci, účast na evropské konferenci nebo semináři.

- **Individuální mobilita žáků**

Žáci středních škol zapojených do projektu Partnerství škol mají možnost vycestovat na dobu 3-10 měsíců do zahraničí, přičemž se po tuto dobu stávají studenty partnerské školy. Většinou bývají během pobytu ubytováni v hostitelské rodině. Minimální věková hranice studentů je 15 let. Velkým přínosem individuálních mobilit žáků je osobní rozvoj jedinců, kteří po absolvování delšího pobytu lépe chápou rozmanitost evropských kultur a jazyků. Výhodou tohoto projektu oproti běžným ročním zahraničním stážím, jež jsou nabízeny mnoha agenturami, je finanční dostupnost a také volba délky pobytu (min. 3 měsíce).

- **Centralizované multilaterální projekty**

Jsou to projekty nejméně 3 škol z různých zemí, z nichž alespoň jedna je členem EU. Cílem projektů je další vzdělávání pedagogů, vzájemné předávání zkušeností, vyučovací metod. Maximální délka projektu jsou 3 roky. Centralizované se nazývají z toho důvodu, že všechny úkony s nimi spojené (přijímání žádostí, hodnocení projektů, schválení žádostí a přidělování finančních prostředků) jsou řízeny přímo Výkonnou agenturou Evropské komise (EACEA) v Bruselu. **Tematické sítě** jsou centralizované multilaterální projekty s minimálním počtem 10 partnerských institucí.

2.1.3 Další možnosti, jak vycestovat:

- **prostřednictvím studia**

Každý občan EU splňující podmínku přijetí na střední nebo vysokou školu, popř. do jazykového kurzu má právo studovat, připravovat se na budoucí povolání a zlepšovat svou kvalifikaci ve všech členských státech EU. Patří sem všem všechny zmiňované programy NAEP týkající se studentů a budoucích pedagogů.

Další programy pro studenty a pedagogy:

CEEPUS je výměnný univerzitní program zaměřený na mezinárodní spolupráci v rámci sítí univerzit, zapojeny jsou do něj státy: Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko, Maďarsko, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Slovensko, Srbsko a Černá Hora. Projekt se prolíná s projektem Tematické sítě, do kterého jsou připojeny i další země: Albánie, Bosna a Hercegovina, Makedonie. Do programu se mohou zapojit vysokoškolští studenti a pedagogové v rámci sítí vysokých škol, nebo individuálně.

AKTION je program určený vysokoškolským studentům a pedagogům, poskytující stipendia pro přípravu vysokoškolských kvalifikačních prací nebo uskutečnění vědeckého výzkumu v rámci česko-rakouské spolupráce.

Spojení studia jazyků a poznání cizí země nabízejí **programy jazykových kurzů** různých agentur. Služeb agentur většinou využívají ti, kteří nemají možnost a nebo nechtějí využít jazykové kurzy financované EU a probíhající v zahraničí. V agenturách nemusí člověk splňovat přísná kritéria jako u evropských programů, agentury se budou snažit co nejvíce vyhovět Vaším požadavkům, samozřejmě za finanční úplatu. Studenti mohou také zažádat a stipendium na akademický rok v zahraničí, stipendijních programů není tolik, navíc pro jeho získání je nutné splňovat přísná kritéria. Na internetových stránkách nabízí své programy mnoho agentur, např.

www.study.cz, www.studujvzahranici.cz, www.eurodesk.cz, www.dzs.cz,

www.alfa-agency.cz, www.dreamfoundation.eu, www.studentagency.cz. Na internetových stránkách najdou informace také ti, kteří by chtěli studovat v zahraničí a zároveň si při tom přivydělat.

Stáže v zahraničí jsou způsobem, jak zlepšit odborné a jazykové dovednosti především mladých lidí vykonáním odborné praxe v zahraničním pracovním prostředí. Žádost o stáž nemůže podat jednotlivec, ale pouze instituce (škola, úřad práce). Informace o zahraničních stážích najdete na internetových stránkách: www.staze.cz, www.ajob.cz, www.studyglobal.net, www.naep.cz, www.aiesec.cz, www.elsa.cz.

- **jiné způsoby vycestování**

Dočasný pobyt v hostitelské rodině a poznání běžného života, obrovské zlepšení svých jazykových schopností, návštěva památek a zajímavých míst cizí země a také přivydělání si čeká ty, kteří se rozhodnou stát se **au-pair**. Práce au-pair obnáší pomoc v domácnosti při běžných domácích pracích a péči o děti v hostitelské rodině, za tuto práci získávají od rodiny kapesné. Au-pair se může stát dívka i chlapec (méně často) ve věku 18-28 let. Existuje mnoho agentur zprostředkovávající au-pair pobyty, např. www.au-pair.cz, www.coolagent.cz, www.nazkusenou.cz, www.studentagency.cz.

Každý mladý člověk ve věku 18-25 let s přáním nezištně pomoci potřebným se může stát **dobrovolníkem v zahraničí**. Odměnou za jeho práci budou zážitky, které prožije se skupinou mladých lidí, jako je on sám, také procvičení cizího jazyka, poznání zajímavých míst, kultury a života v dané zemi po dobu jeho půlročního až ročního pobytu v zahraničí. Dobrovolníci fungují pod programem Mládež, v němž

jsou zapojeny všechny členské státy EU a další země. Podrobný popis všech aktivit dobrovolníků poskytují stránky www.youth.cz. Podobným projektem jsou workcamps neboli **mezinárodní dobrovolnické projekty**, fungující ve sto státech světa. Na rozdíl od projektu dobrovolnictví mají workcamps kratší délku trvání a konají se většinou v období letních prázdnin, např. jednorázový třítydenní pobyt za účelem opravy dětského hřiště, či pomoc nějaké neziskové nebo příspěvkové organizaci. Informace o workcampsch jsou dostupné na www.workcamps.cz, www.inexsda.cz, (Durdáková, Navrátil, 2006).

2.2 Evropská unie, budoucnost vzdělávací politiky

„Evropská unie má své historické kořeny ve druhé světové válce. Myšlenka Unie se zrodila, neboť Evropané byli odhodláni zabránit, aby se podobné zabíjení a ničení někdy v budoucnosti opakovalo. V prvních letech se spolupráce týkala pouze šesti zemí a probíhala hlavně v oblasti obchodu a hospodářství. Dnes EU zahrnuje 27 zemí s 494 miliony obyvatel a zabývá se širokou paletou otázek, které mají přímý dopad na náš každodenní život“ (Evropská komise. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/index_cs.htm.)

Evropa je světadílem, který zahrnuje různé tradice, jazyky, ale i společné hodnoty, jakými jsou demokracie, svoboda a sociální spravedlnost. EU tyto hodnoty brání, usiluje o co nejlepší spolupráci mezi státy, posiluje jednotu při zachování rozmanitosti. Současná evropská společnost vyžaduje, aby každý občan EU spolupracoval s lidmi ostatních zemí v duchu zvědavosti, otevřenosti a solidarity. (Evropská komise. [online]. [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/service/studying/art_4904_cs.htm)

Vzdělání v EU v roce 2020

V roce 2009 byl Radou EU vypracován strategický rámec evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („rámec ET 2020“), jelikož je potřeba tuto oblast modernizovat a zkvalitňovat, aby lidé získávali dovednosti a kompetence potřebné k prosazení se na trhu práce. To by mělo přispět ke zlepšení konkurenceschopnosti Evropy a k vytváření nových pracovních míst, podporovat inteligentní a udržitelný růst, o což usiluje dodatečně schválené opatření podnětené hospodářskou krizí – strategie Evropa 2020.

Hlavními cíli strategie Evropa 2020 je snížení předčasného ukončení školní docházky na 10% a dosažení terciálního nebo srovnatelného vzdělání u 40% obyvatelstva ve věku 30-34 let. Zatímco s prvním ze zmiňovaných cílů nemá ČR problém, jelikož se nacházíme pod stanovenou hranicí EU, druhý z hlavních cílů bude pro Českou republiku opravdovým oříškem, podle průzkumu z roku 2010 (Zdroj údajů za rok 2010: Eurostat) je u nás podíl osob s terciálním nebo srovnatelným vzděláním dané věkové skupiny okolo 21%. Tento výsledek nás řadí na pozici třetího nejhůře umístěného státu v EU, což bychom měli změnit. Strategie Evropa 2020 se také zabývá zlepšením situace celoživotního učení a mobility ve vzdělávání, je v ní uvedeno, že současná úroveň mobility překvapivě neodráží její hodnotu. Na podporu mobility je třeba vynaložit další úsilí a odstranit její překážky, jako jsou: nedostatečné jazykové znalosti, omezenost finančních zdrojů a také nedostatečné informování o všech nabízených příležitostech. V listopadu roku 2011 Rada schválila novou referenční úroveň mobility ve vzdělávání: 20% pro vysokoškolské vzdělávání, 6% pro počáteční odborné vzdělávání a přípravu. Dosažení této referenční úrovně by mělo být uskutečněno prostřednictvím doporučení Rady „Mládež v pohybu – podpora mobility mladých lidí ve vzdělávání“ a využitím dalších nástrojů (Evropský rámec kvalifikací a Europass). (Úřední věstník Evropské komise. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:070:0009:0018:CS:PDF>)

3 SETKÁVÁNÍ KULTUR

Změna kulturního prostředí je pro člověka vždy určitou zátěží. Studenti se při výměnných pobytech v zahraničí musejí vyrovnat s novým prostředím. Za krátkou dobu (1-2 týdny) nelze předpokládat úplná integrace studentů do cizí kultury, adaptace přichází při až při delším pobytu v zahraničí. Setkáváním kultur může docházet k různým jevům, na které by studenti měli být před odjezdem připraveni.

Kulturu lze v zásadě rozlišit takto:

- **podle širšího pojetí** spadá pod pojem kultura všechno, co vytváří lidská civilizace – materiální i duchovní výtvořiny lidské činnosti;
- **podle užšího pojetí** se „*kulturou určitého společenství míní zvyklosti, symboly, komunikační normy a jazykové rituály, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti, zachovávaná tabu.*“ (Průcha, 2000, s. 31)

3.1 Multikulturní výchova

Multikulturní výchova má své ukotvení v Rámcově vzdělávacích programech, v rámci průřezového tématu „Multikulturní výchova“. To znamená, že na všech školách a všech úrovních by již měla být její výuka zavedena (Šišková, ed., 2008). Které prvky multikulturní výchovy jsou skutečně vyučovány a v jakém rozsahu, je dosud velkou neznámou. Stejně tak výstupy multikulturní výchovy u nás nejsou dosud objasněny a jsou prozatím předmětem výzkumu (Průcha, 2000).

Vymezení pojmu dle Pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 1998)

„Termín multikulturní výchova vyjadřuje snahy vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní. Má značný praktický význam vzhledem k vytváření postojů vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů, ras apod.“ (in Průcha, 2000, s.41)

Průcha (2000) popisuje multikulturní výchovu na základě 4 oblastí (složek):

1. Oblast vědecké teorie na základě provázanosti poznatků z různých vědních disciplín
2. Oblast výzkumu jakožto neodmyslitelné součásti vědeckých teorií
3. Oblast informačních a organizačních sítí

4. Oblast praktické edukační činnosti, která zahrnuje včlenění charakteristik odlišných kultur do vyučovacích předmětů a také realizaci mezinárodních projektů vládních i nevládních organizací sloužících k poznávání různých států, jejich kultury. Sem spadají např. **zahraniční výměnné pobyty studentů.**

3.2 Předsudky a stereotypy

Předsudky a stereotypy představují dle Průchy (2006) jeden z nejvýznamnějších problémů v oblasti multikulturní výchovy. „*Jsou to představy, názory a postoje, které určité skupiny lidí chovají k jiným skupinám nebo k sobě samým (autostereotypy)*“ (Průcha, 2006, s. 36).

Předsudky a stereotypy se předávají z generace na generaci, jsou velmi těžko odstranitelné.

Z výzkumů, které popisuje Průcha (2006) vyplývá, že se rasové předsudky projevují již u dětí mladšího školního věku a multikulturní výchova ve školách na ně zatím nemá velký vliv. Průcha (2006) dále uvádí, že všudypřítomnou překážkou multikulturní výchovy je skutečnost, že není na světě národ či země, kde by se nevyskytovaly předsudky vůči lidem jiných národností.

Podle Hayesové (1998, in Morgensternová, Šulová a kol., 2007, s. 74) je nutné pro změnu předsudků splnit několik podmínek:

- rovnoprávné postavení zúčastněných; (Postoje o druhých se mohou měnit na základě zviditelnění úspěchů menšinové společnosti).
- příležitost k osobnímu kontaktu; (Aby došlo k přehodnocení postojů mezi jedinci, musí dojít k jejich vzájemnému poznání. Osobní kontakt v podobě zahraničního výměnného pobytu může mezi účastníky odbourat předsudky vůči cizincům a cizím kulturě).
- kontakt s nestereotypními jedinci; (V každé společnosti se vyskytují jedinci, kteří nemají stereotypní myšlení, a mohou tak pomoci snížit předsudky stereotypních jedinců. /Stereotypní myšlení – např. „Všichni Čečenci jsou teroristé“/)
- společenská podpora kontaktu mezi skupinami; (Vzájemná podpora v poznávání jiných kultur, tolerance).

3.3 Kulturní šok, akulturační stres

„Kulturní šok je psychologická dezorientace způsobená špatným porozuměním nebo úplným neporozuměním vzorců cizí kultury. Vzniká nedostatkem znalostí, omezenou zkušeností a osobní rigiditou“ (Harris, Moran in Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011, s. 98)

Jedinec zažívá šok jako reakci na střet kultur, kultury vlastní a nové, nejedná se tedy o reakci vyvolanou pouze kulturou cizí (Morgensternová, Šulová in Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011).

Bochner (in Výrost, Slaměník, 2008) uvádí, že kulturní šok je vyvolán ztrátou bezpečí, kterou jedinci doposud poskytovalo jeho přirozené prostředí a také přítomnost lidí sdílejících stejnou kulturu. Čím více je hostitelská kultura vzdálena od původní, tím větší šok nastává. Kulturní distance je zásadním faktorem v procesu adaptace, na kulturu bližší své původní se člověk rychleji a lépe adaptuje (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011).

Pojem kulturní šok zavedl antropolog K. Oberg (in Výrost, Slaměník, 2008) a uvádí, že kulturní šok vyjadřuje reakci na cizí prostředí emocionálním neklidem, psychickým vyčerpáním a fyziologickým stresem.

Příznaky kulturního šoku se mohou u jednotlivců lišit, stejně tak jako je odlišný průběh a intenzita tohoto jevu. Zejména se jedná o tyto projevy: strach, zmatení, dezorientace, deprese, pocit deprivace vyvolaný např. absencí rodiny a přátel, psychosomatické obtíže – spavost, bolesti břicha, hlavy, přecitlivělost, agrese (Morgensternová, Šulová a kol, 2007).

Pojem kulturní šok je do jisté míry je nahraditelný termínem **akulturační stres**. Někteří odborníci upřednostňují používání termínu akulturační stres, protože „šok“ může mít negativní podtext, oproti tomu „stres“ lépe vystihuje zátěž, prožívanou člověkem při kontaktu s jinou kulturou, stres může být negativní i pozitivní (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011). Wardová (in Výrost, Slaměník, 2008) tvrdí, že stresová reakce bývá doprovázena psychologickými (deprese, hněv, úzkost) a sociálněkulturními (nevhodné chování) symptomy.

V literatuře se uvádí jednotlivé fáze akulturačního stresu: **„líbánky“** – první týdny až měsíce v prostředí odlišné kultury, člověk většinou reaguje pozitivně, oplývá nadšením z nového prostředí, odhodlaný vykročit vstříc nové kultuře. Ve druhé fázi nastává **„kulturní šok“** (konflikt), člověk začíná reagovat negativně, prvotní nadšení se vytrácí. Poté nastává fáze **„postupného přizpůsobování“** (krize), jedinec postupně přijímá jiný kulturní vzorec. V další fázi dochází k **„adaptaci“**, jejíž úspěšnost závisí na mnoha faktorech, např. aktuální situace člověka, osobnostní rysy, atd. Poslední pátá fáze nastává po návratu do

původního prostředí (domov), pro některé může představovat opět zátěž – „šok z návratu“ (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011).

3.4 Vyrovnávání se s novým kulturním prostředím

Sociální proces, který nastává vždy při dlouhodobém kontaktu dvou nebo více kultur, se nazývá akulturace (Průcha, 2000). Definice, se kterými se můžeme setkat v literatuře, se od sebe zásadně neliší.

Akulturace je proces vyrovnávání se s odlišným kulturním prostředím, nastává, pokud člověk setrvá v cizím prostředí delší dobu. Každý člověk se s novým prostředím vyrovnává po svém (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011).

Rudmin (2003, in Výrost, Slaměník, 2008) popisuje akulturaci jako jevy způsobené neustálým kontaktem mezi lidmi z odlišných kultur vedoucí ke změnám v jedné nebo obou kulturách.

Berry (2002, in Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011) roztřídil 4 typy akulturačních strategií: asimilace, separace, marginalizace a integrace.

Asimilace je splynutí s hostitelskou kulturou na úkor potlačení vlastní kultury (Berry in Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011). Dle Šiškové (2008) je asimilace úplné přizpůsobení majoritní společnosti vedoucí ke ztrátě vlastní etnické identity, dochází k ní buď přirozenou cestou v prostředí velmi malého zastoupení osob se stejnou etnicitou, nebo násilnou cestou podmíněnou mocensky.

Separace je únik od hostitelské kultury v podobě izolace s úplným zachováním kultury vlastní.

Marginalizace je neschopnost přiřadit jedné z kultur vyšší či nižší hodnotu, nedochází k prosazování ani jedné z kultur (vlastní x hostitelská).

Integrace je nejúspěšnější akulturační strategií – jedinec uznává hostitelskou kulturu, zároveň si zachovává kulturu vlastní. Šišková (2008, s. 266) popisuje integraci jako „*včlenění jednotlivce nebo skupiny do nového prostředí nebo nových poměrů, a to bez proměny vlastní identity nebo ztráty specifčnosti.*“ Propojování kultur vede k osobnostnímu rozvoji člověka (Morgensternová, Šulová, 2007).

„Pro úspěšné zvládnutí adaptace v cizí kultuře musí být jedinec schopen vcítit se do cizí mentality, jejich specifik a musí se naučit lépe interpretovat cizí vzorce chování“ (Gillero-vá, Kebza, Rymeš, 2011, s.101).

3.5 Žádoucí prvky interkulturní komunikace

Pro úspěšnost (ve vzdělávání, v zaměstnání i v životě ve společnosti celkově) by v dnešní době lidé měli být tzv. **interkulturně senzitivní** = měli by mít určité **interkulturní kompetence**. Tyto kompetence zahrnují souhrn schopností a dovedností, které jsou předpokladem pro fungování v multikulturní společnosti – např. empatie, tolerance, kulturní citlivost, nižší míra úzkostlivosti, zvědavost, sebedůvěra, sebereflexe atd. (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011). Průcha (2000, s.44) v souvislosti s koncepcí multikulturní výchovy na příkladu vysvětluje interkulturní kompetence takto: „Tedy např. taková způsobilost, aby mladý Čech po absolvování povinného vzdělávání znal kulturní specifčnosti Němců, Italů nebo Vietnamců, aby si uvědomoval jejich zvláštnosti a uměl v případném styku s nimi tyto kulturní odlišnosti respektovat.“

Za interkulturně kompetentní osobu je považován ten, kdo se při pobytu v zahraničí naučí chápat a respektovat cizí kulturu, chovat se adekvátně, a přitom nebude potlačovat vlastní kulturní identitu. Interkulturní kompetence jsou dnes vyžadovány při vstupu do zaměstnání, při jejichž výkonu se zaměstnanci dostávají do styku s příslušníky jiných kultur. (Nový, Schroll-Machl, 2005, in Průcha, 2010).

3.6 Překážky interkulturní komunikace

Komunikace, které se účastní příslušníci odlišných kultur, je označována jako **interkulturní komunikace**. Při komunikaci dochází ke střetu rozdílného vnímání a chování v dané kultuře, účastníci komunikace jsou konfrontováni s různými komunikačními styly v cizím jazyce, s odlišným chováním a jiným používáním neverbálních projevů – to vše může způsobit kulturní zmatek, nejistotu (Ting-Toomey, 1999, in Morgensternová, Šulová, 2007).

Verbální komunikace se stává v interkulturní situaci zdrojem nedorozumění, např. při tzv. *jazykové konfuzi* dochází k záměně významu podobně znějících slov. Chybným či nepřesným překladem může dojít k větším konfliktům.

Neverbální komunikace – většina složek v našem neverbálním projevu je dána kulturním prostředím, v němž žijeme, a naší osobní životní zkušeností. Neverbální komunikaci si

sami často neuvědomujeme, vyjadřujeme ji spontánně. Neverbální projevy jsou podmíněny emotivně.

„Při studiu interkulturní komunikace musí člověk nejprve vnímat, reflektovat a analyzovat svoje vlastní neverbální, ale i verbální komunikační vzorce. Teprve po uvědomění si vlastních kulturních zvyklostí může přistoupit ke studiu kulturních aspektů neverbální komunikace u cizích kultur.“ (Morgensternová, Šulová, 2007, s.117)

Překážkou integrace i samotné interkulturní komunikace jsou **etnocentrické projevy**, tzn. přehnané prosazování vlastní kultury nad ostatními, uznávání pouze hodnot a norem vlastní kultury, odlišné kultury jsou považovány za něco nesprávného a nepřirozeného, hostilita vůči příslušníkům jiných kultur. V cizině se tyto projevy u jedinců mohou více posílit (Triandis, 1992, in Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011). Některé země mají mezietnické vztahy založeny na entnocentrismu (Výrost, Slaměník, 2008). Opakem entocentrismu je **kulturní relativismus** – přístup k jednotlivým kulturám jako k jedinečným a neopakovatelným sociokulturním systémům, které lze popsat a pochopit jen v souvislosti jejich vlastních hodnot (Soukup 2000, in Průcha, 2000).

4 SPECIFIKACE CÍLOVÉ SKUPINY - STUDENTI SŠ

4.1 Adolescence

Termín adolescence je odvozen z latinského slova *adolescere* (dorůstat, dospívat, mohutnět) (Macek, 1999).

Psychologický slovník (Hartl, 2000) popisuje adolescenci jako období mezi pubertou a ranou dospělostí, kdy dochází k nástupu sekundárních pohlavních znaků, pohlavní zralosti a dozrávání rozumových schopností (Hartl, 2000).

Adolescence je v literatuře většinou datována **od 15 do 20 let** (Macek, 1999), dále však Macek uvádí širší pojetí adolescence jakožto celého období mezi dětstvím a dospělostí, ke kterému se ve své práci přiklání.

Počátek tohoto vývojového období se spojován s **dovršením pohlavní zralosti** a v průběhu tohoto období dochází k ukončení tělesného růstu. V tomto období již nejsou biologická kritéria pro dokončení této vývojové etapy tolik důležitá, daleko větší význam mají kritéria psychologická, sociologická a pedagogická (Macek, 1999).

Pozdní adolescence je období, kdy dochází k **celkové psychosociální přeměně**. Díky přeměně uvažování (ke kterému dochází převážně v rané adolescenci) dochází v pozdní adolescenci ke změnám v postojích jedince k základním psychickým potřebám. V období pozdní adolescence se styl myšlení ustaluje, zdokonaluje se poznávání – především získáváním vlastních zkušeností. Adolescenti většinou zkušenosti jiných při vlastním rozhodování neberou v potaz, způsob řešení problému adolescentem bývá radikální. Zkoušejí nové netradiční způsoby řešení, které jsou často zbrklé a necitlivé, právě kvůli nedostatku vlastních zkušeností (Vágnerová, 2005).

Dle Piageta (in Vágnerová, 2005) se dítě po 11 roku života dostává do **stádia formálních logických operací**, jedinec je schopen usuzování /vyvozování na základě slovních výroků, bez konkrétních příkladů, může uvažovat nad abstraktními pojmy, s nimiž se nikdy nese-
tkal, k problémům již přistupuje systematicky.

Pozdní adolescence je také obdobím **stabilizace emočního prožívání**.

V souvislosti s emočním zklidněním dochází i ke stabilizaci volní autoregulace, jež je uplatňována především v zátěžových situacích (Vágnerová, 2005).

V důsledku větší hormonální rovnováhy a přizpůsobení se stavu pohlavní dospělosti u adolescentů již tolik nedochází k velkým výkyvům nálad (Macek, 1999).

Počátkem tohoto období nastupují adolescenti na střední školy, což znamená výraznou a také v rámci osobnostního vývoje důležitou změnu prostředí. Pro správnou socializaci je žádoucí **navazování nových vrstevnických vztahů** a postup různými sociálními skupinami. Významnou charakteristikou pozdní adolescence je kvalitativní **proměna sociálních rolí**, např. předprofesní role, partnerská role atd. Adolescenti jsou čím dál více považováni za dospělé, s tím souvisí způsob chování a jednání, který je od nich očekáván. Plnoletostí vzniká adolescentům **způsobilost k právním úkonům** a s ní spojená svoboda – získání řidičského průkazu, konzumace alkoholu atd. (Vágnerová, 2005). Schopností obstat v mezilidských vztazích se zvyšuje sebedůvěra adolescentů a také samostatnost při rozhodování. V důsledku navazování nových vztahů se významným způsobem rozvíjí **komunikační dovednosti**, např. vyjádření vlastního názoru Lloyd (1985, in Macek, 1999).

Vyjádření vlastního názoru může vyvolávat konflikty mezi adolescenty a jejich rodiči.

„Konflikty nevadí, když mají adolescenti pocit, že mohou svobodně vyjadřovat názory a že se na ně bere ohled.“ (Macek, 2003, s. 54)

Uvažováním o plánech do budoucna se projevuje **potřeba seberealizace**. Pro adolescenty, kteří přemýšlejí nad svou budoucností, není prioritní dosažení výborných výkonů v přítomnosti, počítají se zlepšením (nebo alternativami) v budoucnu. Teprve nyní se dostává do popředí **potřeba otevřené budoucnosti**. Skutečným mezníkem je pro adolescenty nástup do zaměstnání, kde se prokáže jejich schopnost prosadit se v různorodé věkové skupině (Vágnerová, 2005).

„Adaptace je schopnost přizpůsobit se prostředí, v němž jedinec nebo druh žije.“ (Šišková, ed., 2008, s. 265)

Šišková (2008) uvádí specifický případ adaptace – *adjustace*. Jedná se o proces, kdy se jedinec dostává do nových životních situací, přizpůsobení se novým podmínkám – např. při nástupu do zaměstnání, školy atd.

Překážkou úspěšné adaptace je např. bázlivost, Hartl (1993, s. 23) ji popisuje jako *„nadměrný strach z neznámých a nezvyklých jevů.“*

Adolescenti ze západní Evropy přikládají ve svých cílech větší význam vzdělávání a trávení volného času, adolescenti z posttotalitních zemí upřednostňují význam úspěchu, profesionální kariéry a materiálních hodnot a také oproti západoevropským studentům zdůrazňují nadosobní cíle – užitečnost pro vlast a zájem a starost o své rodiče (Nurmi, Liiceanu, Liberska, 1999, in Macek, 2003).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODIKA

5.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem výzkumu mé bakalářské práce bylo zjistit přínos zahraničních výměnných pobytů pro studenty vybraných středních škol na Uherskohradištsku, jaký je největší přínos těchto výměnných pobytů očima samotných studentů. Dílčími cíli výzkumu bylo porovnat názory studentů na absolvované výměnné pobyty mezi jednotlivými školami a také zmapování situace zahraničních výměnných pobytů na vybraných školách na Uherskohradištsku.

5.1.1 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka zní: „Jaký je přínos zahraničních výměnných pobytů pro studenty středních škol?“

Na hlavní výzkumnou otázku navazují dílčí výzkumné otázky:

1. „Jsou zahraniční výměnné pobyty pro studenty přínosem ve zdokonalování se v cizím jazyce?“
2. „Dokážou školy své studenty na výměnný pobyt připravit jak v oblasti jazykové dovednosti, tak v informovanosti o této oblasti?“
3. „Motivují zahraniční pobyty studenty k dalším cestám do zahraničí (další výměnný pobyt, studium, stáž, práce)?“
4. „Jak se čeští studenti cítí v zahraničních hostitelských rodinách během pobytu?“
5. „Jak vnímají účastníci zahraničního výměnného pobytu příslušnost k Evropě a vlastnímu národu?“
6. „Bývají čeští studenti v kontaktu se zahraničními studenty, které mohou poznat během výměnného pobytu, i po skončení pobytu?“ „Jaký je prostředek jejich komunikace?“
7. „Se kterými zeměmi probíhají výměny studentů na vybraných školách na Uherskohradištsku?“
8. „Jaká je průměrná délka výměnných pobytů (v zahraničí) na vybraných školách na Uherskohradištsku?“

Na základě hlavní výzkumné otázky a dílčích výzkumných otázek byly vytvořeny jednotlivé otázky dotazníku.

5.1.2 Hypotézy

H/A/ – Studenti školy A spatřují větší přínos zahraničních výměnných pobytů ve zdokonalení se v cizím jazyce než studenti školy B.

H/O/ – Studenti obou škol hodnotí přínos zahraničních výměnných pobytů ve zdokonalení se v cizím jazyce stejně.

5.1.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek obsahuje 100 studentů 1. - 4. ročníku středních škol z vybraných škol na Uherskohradištku, kteří se minimálně jedenkrát zúčastnili zahraničního pobytu a po dobu jeho trvání bydleli v hostitelských rodinách. Výzkumný vzorek, který byl pro účely mého výzkumu použit, je typem vícenásobného výběru (Chráška, 2007). Nejprve (po zvolení tématu zahraničních výměnných pobytů) byl vybrán okres, ve kterém bude výzkum prováděn z hlediska dostupnosti jsem zvolila okres, ve kterém bydlím – Uherskohradištsko, dále byla zvolena podmínka výzkumného souboru – studenti středních škol, kteří se minimálně jedenkrát zúčastnili zahraničního pobytu a po dobu jeho trvání bydleli v hostitelských rodinách.

5.1.4 Výzkumné metody

Jako metodu sběru dat jsem si zvolila dotazník, jelikož mým záměrem bylo získat co nejvíce názorů studentů na dané téma a dotazník umožňuje sběr velkého množství dat za poměrně krátkou dobu (Gavora, 2000). Vypracovala jsem dva typy dotazníků: jeden pro vedení škol – sloužící ke zmapování situace v oblasti zahraničních pobytů na středních školách na Uherskohradištsku, druhý určený studentům, jehož prostřednictvím jsem získala pohled na výměnné pobyty jejich očima.

Dotazník

U úvodním textu dotazníku byli studenti požádáni o jeho vyplnění, bylo jim sděleno, pro jaké účely budou získaná data použita a jakým způsobem označit správné odpovědi. Součástí textu bylo také poděkování za vyplnění. Na konci dotazníku byla uvedena emailová adresa (dotaznikUH@email.cz), kde měl kdokoliv z respondentů možnost mě kontaktovat a získat tak výsledky dotazníkového šetření. Dotazníky byly vytištěny na výrazný duhový papír, čímž jsem chtěla přispět k jejich atraktivitě v očích respondentů – teenagerů, pestrost podkladu také může přispět k navození příjemnější atmosféry při vyplňování dotazníku. Motivací k vyplňování dotazníků byla sladká odměna pro všechny, kteří tak učiní.

Dvaadvacet otázek dotazníku bylo seřazeno od jednodušších ke složitějším, použity byly různé typy otázek.

První tři z nich jsou nazývány faktografické, z odpovědí získáme základní informace o respondentovi: věk, pohlaví, název školy a oboru, který studuje. Použity byly jednak otázky uzavřené, na které dotazovaní odpovídali pomocí některé z nabízených možností, pak také otevřené otázky, jejichž výhodou je získání vlastního názoru respondenta bez předepsané volby odpovědi. Dále jsem použila polouzavřené otázky, které kromě zvolení alternativní odpovědi žádají vysvětlení nebo zdůvodnění odpovědi v podobě otevřené otázky. U několika otázek jsem využila Likertovy škály, které jsou vhodným způsobem měření názorů a postojů lidí, od respondentů je vyžadováno označení míry souhlasu či nesouhlasu s daným tvrzením (Gavora, 2000).

5.1.5 Průběh výzkumu

Ke zjištění situace na středních školách na Uherskohradištsku jsem nejprve použila krátký, avšak k tomuto účelu dostačující dotazník, určený ředitelům škol (či jejich zástupcům). V únoru 2012 byl odeslán elektronicky všem školám ve zmiňovaném okrese, zapsaných v rejstříku škol (<http://rejskol.msmt.cz/>). Prostřednictvím emailové korespondence byly získány informace od 10 škol. Informace o ostatních školách jsem vyčetla z internetových stránek jednotlivých škol (pokud zahraniční pobyty organizují, většinou o tom informují na svých internetových stránkách), a následně také ověřila telefonicky na každé z těchto škol.

Před zahájením výzkumu jsem zastávala názor, že zahraniční pobyty již v dnešní době pořádá většina středních škol a tím pádem pro mě nebude těžké sehnat potřebné množství respondentů. Jelikož v oblasti školství probíhá spousta výzkumů v podobě dotazníkových šetření na nejrůznější témata, nejsou ředitelé škol výzkumu na jejich školách příliš nakloněni, což plně chápu a respektuji.

Proto jsem velmi vděčná dvěma školám z Uherskohradištska za jejich ochotu podílet se hlouběji na mém výzkumu, a to souhlasem s dotazníkovým šetřením u jejich studentů.

Písemné dotazníky byly rozdány do škol na začátku března 2012, konkrétně do Střední odborné školy a Gymnázia Staré Město (obor: Gymnázium) a Střední školy průmyslové, zdravotní a hotelové Uherské Hradiště (obor: Hotelnictví a cestovní ruch). Se svolením vedení škol byly dotazníky rozdány studentům, kteří se během studia střední školy alespoň jedenkrát zúčastnili zahraničního výměnného pobytu. Tímto zahraničním výměnným po-

bytem se rozumí zahraniční výjezd třídy, skupiny studentů (většinou 20-30 studentů) nebo i jednotlivců ubytovaných po dobu pobytu v zahraničí (1-4 týdny) v hostitelských rodinách. Nejčastěji se jedná o zahraniční výměnné pobyty, které jsou založeny na spolupráci (partnertsví) škol, z nichž každá leží v jiném státě. Studenti se během tohoto pobytu obvykle účastní několika vyučovacích hodin na zahraniční partnerské škole a také společných výletů po zajímavých památkách, muzeích, kulturních akcích a místech v okolí. Odpolední program pro své hosty zajišťuje zahraniční student z hostitelské rodiny. Většinou se večer shlukují skupinky studentů a jejich hostů u některého ze členů této výměny a konají se např. zahradní grilovací párty, hraní bowlingu či kulečnicku, karaoke, táboráky, posezení v restauraci, sportovní aktivity, návštěva diskotéky, při kterých se ze „zahraničních partnerů“ stávají kamarádi. Tento typ pobytu je specifický tím, že v časovém rozmezí do jednoho roku se role hostů a hostitelů vystřídají a pobyt se opakuje v prostředí druhé ze škol partnerství. Účastníci pobytu tak mají velkou možnost navázání kontaktů a přátelství v zahraničí, nejen mezi účastníky zahraničního výjezdu, ale také mezi jejich přáteli z běžného života.

Druhý nejčastější typ zahraničních pobytů studentů není založen na partnerství škol, je koncipován spíše jako poznávací zájezd, ale studenti opět bydlí během pobytu v hostitelských rodinách a přicházejí každodenně do kontaktu s místními lidmi.

5.1.6 Metody zpracování dat

Před statistickým zpracováním bylo nutné nejprve provést kategorizaci odpovědí u otevřených a polouzavřených otázek.

Při zpracovávání údajů získaných z dotazníků jsem použila techniku ručního třídění a metodu čárkování, která je vhodná pro velikost výzkumného vzorku do 100 respondentů a je snadnější pro ty, kteří nemají zkušenosti se zpracováváním výzkumných dat, jak uvádí Chráska (2007). K ověření hypotéz použiji test dobré shody chí-kvadrát.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1 Výsledky dotazníků pro ředitele škol

Pomocí e-mailové korespondence odpovědělo 10 škol na níže uvedené otázky. Ostatní školy poskytly stručnější informace po telefonu. Všechny odpovědi jsou souhrnně zobrazeny v tabulce č.

Otázka č. 1: „Uskutečňuje Vaše škola zahraniční výměnné pobyty studentů?“

Pokud Vaše škola neorganizuje výměnné pobyty, uveďte prosím, z jakého důvodu.

Další otázky jsou určeny školám, které organizují zahraniční výměnné pobyty studentů.

Otázka č. 2: „Od kterého roku na Vaší škole výměny probíhají?“

Otázka č. 3: „Ve kterých zemích probíhají zahraniční výměnné pobyty Vaší školy?“

Otázka č. 4: „Probíhají výměny studentů na Vaší škole prostřednictvím nějakého programu (Comenius, atd.), nebo máte navázáno partnerství škol nezávisle na nějakém programu?“

Otázka č. 5: „V čem spatřujete největší přínos zahraničních výměnných pobytů pro studenty?“

Tabulka č. 1: Shrnutí odpovědí dotazníku pro ředitele škol

ŠKOLY	OTÁZKY				
	č. 1	č. 2	č. 3	č. 4	č. 5
Střední škola průmyslová, hotelová a zdravotnická Uherské Hradiště	ano	2010	Finsko	Leonardo da Vinci	Zlepšení komunikačních dovedností v cizím jazyce, poznávání stylu práce a výuky v jiné zemi, poznávání jiných kulturních souvislostí.
Střední odborná škola a Gymnázium Staré Město	ano		Anglie, Německo, Itálie, Lotyšsko, Maďarsko, Francie	Comenius	Během zahraničních výjezdů žáci poznají vzdělávací systém a kulturu partnerských zemí a zdokonalí si nejen jazykové dovednosti, ale také rozvinou komunikativní, sociální a občanské kompetence.
Střední průmyslová škola a Obchodní akademie Uherský Brod	ano	2008	Turecko, Itálie, Polsko	Comenius	Možnost mluvit anglicky, poznat jinou kulturu, studenti se podívají se do jiné země a získávají zkušenosti do života.
Střední uměleckoprůmyslová škola Uherské Hradiště	ano	1994	Německo, Polsko, Itálie, Švédsko, Belgie	Comenius	Pozn. Na naši školu pravidelně přijíždějí studenti partnerských škol na 1 týden na workshopy a práci na oborech grafika, keramika, návrhářství obuvi atd. Nepobývají v rodinách. Volný čas tráví s našimi studenty. Jejich práce na projektu jsou vystaveny ve všech partnerských zemích, skupina studentů vyjede na cca 7 dní do ciziny, domlouvají se anglicky, poznají kulturu a památky jiné země.
Střední škola letecká s.r.o.	ano	x	x	x	Pozn. Děláme zahraniční projekty ale studenti nepobývají v rodinách.
Stojanovo gymnázium, Velehrad	ano	2010	Maďarsko, Německo, Anglie	nezávisle	Jazykové a osobní zkušenosti
Střední škola - Centrum odborné přípravy technické Uherský Brod	ano	x	Německo, Rakousko	Leonardo da Vinci	Pozn. Při zahraničních projektech studenti nebydlí u hostitelských rodin
Gymnázium Uherské Hradiště	ano	1996	Německo, Dánsko, Belgie, Španělsko, USA	V počátku je vždy nějaký program – (Comenius, Arion)... a z toho se vyvine další spolupráce	Praktické poznání reality ve všech všeobecně vzdělávacích pohledech je ve škole neuskutečnitelné. Nesmírný jazykový přínos. Je velmi cenné, že se studenti naučí zvládnout být týden hostem a stejně důležité je být týden hostitelem kamaráda z partnerské země.

Gymnázium J. A. Komenského a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherský Brod	ano	2001	Velká Británie, Německo, Itálie, Španělsko, Rumunsko, Belgie, Polsko, Francie	Comenius, e-Twinning	Jazykové vzdělávání, přínosy v oblasti zkušenosti s multikulturalismem
Střední škola MESIT, o.p.s.	ne	Naše škole zatím žádné výměnné pobyty neorganizuje: - v dřívější době byly pokusy o zorganizování výměnných pobytů, ale ze strany žáků byl velmi malý zájem (finanční náročnost).			
Soukromá střední škola, s.r.o.	ne	Naše škola neorganizuje výměnné pobyty pro studenty, ani v minulosti nikdy neorganizovala. Zřejmě tím nejpodstatnějším důvodem neuskutečňování zahraničních výměnných pobytů pro studenty je jejich vlastní nezájem o tuto aktivitu, spojený s častým nezájmem ze strany rodin studentů o jejich studium jako takové. Velkou roli roli hraje také jejich nedostatečná jazyková vybavenost.			
Škola si nepřeje být uvedena	ne	Dříve probíhaly, nyní programy znovu v novém projektu připravujeme a začínáme spolupracovat (zatím formou korespondenční) se školami v zahraničí.			
Církevní střední odborná škola Bojkovice	ne	Studenti mají možnost účastnit se exkurzí v rámci ČR			
Střední odborné učiliště Uherský Brod	ne	Spolupracujeme na projektech v ČR			
Soukromé gymnázium, střední odborná škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o.	ne	x			
Střední škola služeb s.r.o.	ne	x			

Zdroj: vlastní výzkum

6.2 Dílčí závěr

Ad 1. Z 16 středních škol v okrese Uherské Hradiště pořádá zahraniční pobyty 9 škol (56%). Zbýlých 7 (44%) škol v současné době zahraniční výměnné pobyty nepořádá, ani se jich neúčastní. Většinou se jedná o odborné školy, učiliště a soukromé školy. Možná zde ještě přetrvává mylná představa, že na zahraniční výměnné pobyty jezdí pouze střední školy s maturitou a školy více orientované na teoretické znalosti než na ty praktické. Přitom NAEP v podmínkách jasně uvádí, že granty na podporu mobility (Partnerství škol a jiné programy) jsou určeny všem typům škol (včetně učňovských oborů). Proč by studenti těchto škol neměli mít stejné možnosti jako studenti gymnázií? Každý z nich přece může vycestovat a vyměnit si zkušenosti v jiných oblastech – gymnázia např. mohou upřednostňovat zdokonalení se v cizím jazyce, odborná učiliště mohou srovnat technologii práce na určitém výrobku na zahraniční škole (např. budoucí kuchaři mohou prostřednictvím výměnného pobytu získat zkušenosti z mezinárodní kuchyně).

V jedné z odpovědí škol bylo uvedeno, že důvodem toho, proč zahraniční pobyty pro studenty nepořádají, je nedostatečná jazyková vybavenost studentů. Dle mého názoru by se zavedením výměnných pobytů mohla zvýšit motivace studentů k učení se cizím jazykům. Vždyť zahraniční pobyty nejsou jen o učení, naopak studenti zažijí neopakovatelné zážitky se skupinou zahraničních vrstevníků, úroveň jazykových dovedností není tím hlavním (pokud se nejedná o individuální zahraniční pobyt).

Ad 2. Zahraniční výměnné pobyty mají na některých školách již dlouholetou tradici, na jiných fungují teprve krátce. Rozdíly v počátcích pořádání zahraničních pobytů jsou mezi školami markantní. Školy s nejdelsí praxí uvádí počátek organizování zahraničních pobytů na roky 1994 a 1996, naopak jsou na Uherskohradištsku školy, které začaly s organizací výměnných pobytů teprve nedávno – v roce 2008 jedna škola, v roce 2010 současně dvě školy. Na nárůst v posledních letech může mít vliv zpřístupnění a rozšíření programů na podporu mobility studentů.

Ad 3. Nejčastěji navštěvované země jsou: Německo (6 škol), Itálie (4 školy), Velká Británie (3 školy), Polsko (3 školy), Belgie (3 školy). Maďarsko a Francie – obě země jmenovaly dvě školy. Další země uvedené v tabulce (Finsko, Švédsko, Dánsko, Španělsko, Rumunsko, Rakousko, Lotyšsko, Turecko, USA) jsou pouze záležitostí jednotlivých škol.

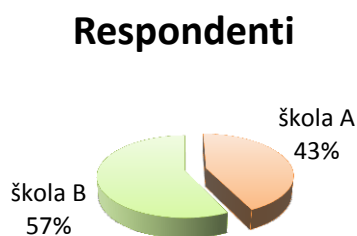
Ad 4. Z odpovědí vyplývá, že školy hojně využívají grantové programy na výměnné pobyty pro své studenty, což hodnotím velmi kladně. Výměnné pobyty se tak stávají finančně dostupnějšími i pro studenty z rodin, kde ekonomická situace není příliš příznivá.

8 škol pořádá zahraniční pobyty přes dotované projekty – nejčastěji školy využívají program Comenius, dále také Leonardo da Vinci a další programy. Pouze jedna škola pořádá zahraniční výměnné pobyty nezávisle.

Ad 5. Shrnutím odpovědí vznikly 3 nejvíce uváděné kategorie. Za největší přínos zahraničních výměnných pobytů považují ředitelé škol (popř. zástupci ředitelů) zdokonalení, prověření komunikačních schopností studentů v cizím jazyce (6 škol). Druhým nejčastěji uváděným přínosem zahraničních pobytů pro studenty je (z pohledu vedení škol) poznání odlišné kultury a jejích souvislostí (4 školy). Třetím nejčastěji uváděným přínosem je získání vlastních cenných zkušeností z pobytu v zahraničí (3 školy).

6.3 Vyhodnocení dotazníku pro studenty středních škol

Otázka č. 1. „Název školy, obor“ objasňuje zastoupení jednotlivých škol počtem studentů účastnících se výzkumu. Celkový počet respondentů je 100, z toho 43 (43%) studentů ze školy A a 57 (57%) studentů ze školy B.

Graf č.1, zdroj: vlastní

Otázka č. 2 „Věk“

Tabulka č. 2: Škola A: věkové složení respondentů

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
16 let	3	7%
17 let	16	37%
18 let	7	16%
19 let	14	33%
20 let	3	7%

Σ 43

Σ 100 Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 3: Škola B: věkové složení respondentů

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
16 let	0	0%
17 let	4	7%
18 let	32	56%
19 let	21	37%
20 let	0	0%

Σ 57

Σ 100 Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 4: Věkové složení všech respondentů

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
16 let	3	3%
17 let	20	20%
18 let	39	39%
19 let	35	35%
20 let	3	3%

Σ 100

Σ 100 Zdroj: vlastní výzkum

Věkové složení respondentů je v rozmezí 16-20 let. Nejvíce je zastoupena věková skupina 18 let počtem 39 studentů (39%), těsně za ní s počtem 35 studentů (35%) věková skupina 19 let, třetí největší zastoupení má skupina sedmnáctiletých, jež tvoří s počtem 20 studentů (20%) pětinu všech respondentů. O zbylých 6% studentů se rovným dílem dělí věkové skupiny nejmladších i nejstarších zástupců, tj. 16 (3%) a 20 let (3%).

Otázkou č. 3 „Pohlaví“ bylo zjištěno složení respondentů dle pohlaví.

Z odpovědí jednoznačně vyplývá, že mezi účastníky výzkumu převládají ženy, které byly označeny v odpovědích osmašedesátkrát (68%). Mužští zástupci tvoří zbylých 32%. Pro výsledky výzkumu by bylo žádoucí co nejvyrovnanější zastoupení obou pohlaví, což bohužel nebylo ovlivnitelné. Neznamená to, že na zahraniční pobyty jezdí více dívky, vybrané obory výše zmiňovaných škol jsou jednoduše více zastoupeny dívkami.

Tabulka č. 5: Škola A: pohlaví respondentů

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Žena	32	74,4%
Muž	11	25,6%

Σ 43

Σ 100 Zdroj: vlastní výzkum

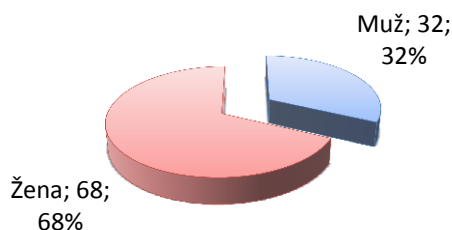
Tabulka č. 6: Škola B: pohlaví respondentů

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Žena	36	63%
Muž	21	37%

Σ 57

Σ 100 Zdroj: vlastní výzkum

Pohlaví respondentů

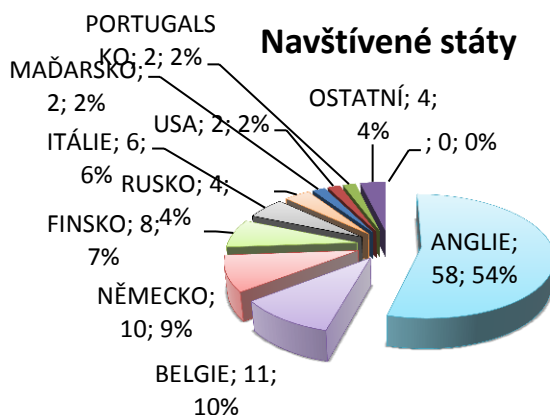

Graf č.2; zdroj: vlastní

V odpovědi na **otázku č. 4** „Účastnil(a) jsem se zahraničního výměnného pobytu v ... (doplň stát/státy)“ měli studenti přímo napsat název státu či států, jednalo se o otázku otevřenou. Protože se několik studentů zúčastnilo zahraničního pobytu dvakrát, celkový počet odpovědí je 107.

Nejvíce navštěvovaným státem na zahraničních pobytech škol na školách A a B je Anglie s počtem 58 odpovědí (54%). Všechny zbylé státy dohromady již tvoří méně než polovinu všech odpovědí. Z nich 11 připadlo Belgii (10%) a téměř stejně je na tom Německo s 10 (9%) vycestovanými studenty do této země. Finsko navštívilo 8 studentů (7%), Itálii 6

(6%) a 4 studenti byli v Rusku (4%). USA, Portugalsko a Maďarsko se shodným počtem 2 studenti tvoří každý 2% ze všech odpovědí. Zbylé 4% tvoří ostatní státy: Francie, Lotyšsko, Norsko a Polsko, každý stát byl v odpovědích zmíněn pouze jedenkrát.

Graf č.3, zdroj: vlastní

Otázka č. 5: „Kolikrát ses zúčastnil(a) zahraničního výměnného pobytu?“ nabízela studentům odpovědi: A) 1x, B) 2x *, C) 3x a více *.

*Pokud se studenti zúčastnili zahraničního výměnného pobytu více než 1x, v následujících otázkách zhodnotí vždy jen **poslední pobyt**, kterého se zúčastnili.

Ve škole A se zahraničního pobytu jedenkrát zúčastnilo 38 studentů (88%), dvakrát této možnosti využilo pouze 5 studentů (12%). Ve škole B je také nejčtenější odpovědí možnost A) 1x – 45 studentů (79%), dvakrát se zahraničního pobytu zúčastnil vyšší počet studentů než na škole A – 12 studentů (21%). Třikrát se zahraničního pobytu ze všech studentů nezúčastnil nikdo. Z odpovědí jsme zjistili, že je studentům na školách umožněno účastnit se výměnného pobytu vícekrát a nejsou omezeni pouze na jeden zahraniční výjezd během studia SŠ.

Tabulka č. 7: Škola A: Účast na zahraničním výměnném pobytu

1x		2x		3x	
četnost		četnost		četnost	
absolutní	rela-	absolutní	rela-	absolutní	rela-
38	88%	5	12%	0	0%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 8: Škola B: Účast na zahraničním výměnném pobytu

1x		2x		3x	
četnost		četnost		četnost	
absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
45	79%	12	21%	0	0%

Zdroj: vlastní výzkum

Vyhodnocením **otázky č. 6:** „Jak dlouho trval zahraniční výměnný pobyt?“ bylo zjištěno, na jak dlouhou dobu studenti vybraných SŠ nejčastěji vycestovávají. Jednalo se o otázku otevřenou, studenti tedy doplňovali konkrétní počet dní. Následně byli rozřazeni do skupin podle délky pobytu. (Ti, jejichž pobyt trval déle než 1 měsíc, byli z výzkumu předem vyřazeni kvůli nesrovnatelnosti charakteristik a obrovskému rozdílu v množství poznatelných skutečností během pobytu v zahraničí, např. v poznání kultury, ve zdokonalení se v cizím jazyce). Délka pobytu ve srovnání mezi školami A a B je rozdílná. U obou škol je nejvíce frekventovanou délkou pobytu 1 týden, u školy A tuto odpověď napsalo 29 studentů (67,5%) a u školy B stejnou odpověď zvolilo 52 studentů (91%). Druhá nejčastější délka výměnného pobytu je u obou škol 8 - 14 dní, u školy A takto odpovědělo 7 studentů (16,5%), u školy B zbylých 5 studentů (9%). Pobyt trvající 15 – 21 dní absolvoval ze školy A pouze jeden student (2%), nejdéle (22-28 dní) pobýlo v zahraničí 6 studentů školy A (14%). Z tabulky odpovědí vyplývá, že studenti školy B jezdí na zahraniční výměnné pobyty v maximální délce trvání 2 týdnů, škola A pořádá pro studenty i delší pobyty.

Tabulka č. 9: Délka výměnného pobytu

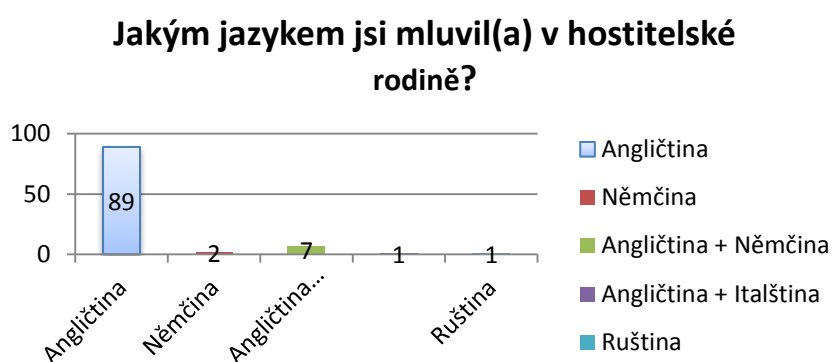
Délka pobytu	Škola A		Škola B		celkem	
	četnost		četnost		četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
1 týden	29	67,5%	52	91%	81	81%
8 - 14 dní	7	16,5%	5	9%	12	12%
15 - 21 dní	1	2%	0	0%	1	1%
22 - 28 dní	6	14%	0	0%	6	6%
	Σ 43	Σ 100	Σ 57	Σ 100	Σ 100	Σ 100

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č.7: „Jakým jazykem/jazyky jsi mluvil(a) v hostitelské rodině?“ zjišťovala preference studentů v používání cizích jazyků. Mezi jazyky používanými během zahraničních pobytů studenty škol A a B jasně převládá angličtina – 89%, ačkoliv všichni respondenti

mají povinně na střední škole výuku dvou jazyků. Používání dvou jazyků při komunikaci během zahraničního pobytu potvrdilo 8% dotazovaných, z nichž 7 používalo současně angličtinu a němčinu, pouze 1 student používal angličtinu a italštinu. 2 studenti komunicovali pouze v němčině a jeden student rusky.

Angličtina je druhým světovým jazykem a hlavním jazykem ve více než 60 zemích světa. Udává se, že rodilých mluvčích angličtiny je na světě okolo 350 milionů, celkem lidí hovořících angličtinou je asi dvojnásobek (People and Places, 2005). Dle výzkumu Eurobarometru (2009, in Kocourková, 2009) v průměru neovládá žádný cizí jazyk 47% obyvatel EU.

Graf č. 4, zdroj vlastní

Hlavním důvodem ubytování studentů během zahraničního pobytu v hostitelských rodinách je to, že studenti budou nuceni s hostitelskou rodinou komunikovat v cizím jazyce. Proto byla studentům položena **otázka č. 8:** „Jak probíhala komunikace mezi tebou a hostitelskou rodinou?“, která zjišťovala, jak studenti s rodinami komunikovali.

Nejvíce vystihovala komunikaci v hostitelských rodinách odpověď C) přiměřeně, kterou zvolilo 51 studentů (51%). Tato odpověď se nachází uprostřed škály a je tedy neutrální. Možnost D) slabě označilo 18 (18%) respondentů a E) velmi slabě pouze 2 respondenti (2%). Odpověď B) intenzivně byla počtem 25 studentů (25%) druhou nejčastěji označovanou možností, 4 studenti (4%) zvolili odpověď A) velmi intenzivně. Porovnáním četností odpovědí nacházející se pod i nad střední hodnotou je celkové hodnocení komunikace v hostitelských rodinách spíše kladně, což je určitě důležité, protože bez komunikace v hostitelských rodinách by byli studenti zbytečně ochuzeni o možnost prověřit si své jazykové dovednosti při konverzaci s rodilými mluvčími. Interakce mezi lidmi je ovlivněna vlastními vyznávanými hodnotami a postoji člověka, dále jeho osobnostními zvláštnostmi a také jedinečností dané situace (Kon 1986, in Macek, 2003). To, jak probíhala

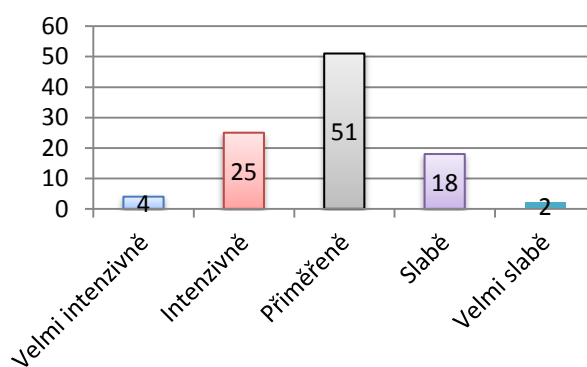
komunikace v hostitelské rodině, by mohlo souviset s tím, jak se studenti v hostitelských rodinách cítili. Porovnáním výsledků otázek č. 8 a 9 jsem zjistila, že se studenti v rodinách o něco lépe cítili, než komunikovali. Míra intenzity komunikace a pocity z hostitelské rodiny si tedy nejsou přímo úměrné, jak by se (dle mého názoru) mohlo zdát.

Tabulka č. 10: Jak probíhala komunikace mezi tebou a hostitelskou rodinou?

	škola A		škola B		celkem	
	absolutní četnost	relativní četnost (%)	absolutní četnost	relativní četnost (%)	absolutní četnost	relativní četnost (%)
Velmi intenzivně	1	2%	3	5%	4	4%
Intenzivně	11	26%	14	24,5%	25	25%
Přiměřeně	27	63%	24	42%	51	51%
Slabě	4	9%	14	24,5%	18	18%
Velmi slabě	0	0%	2	4%	2	2%
	Σ 43	Σ 100	Σ 57	Σ 100	Σ 100	Σ 100

Zdroj: vlastní výzkum

Komunikace v hostitelské rodině:

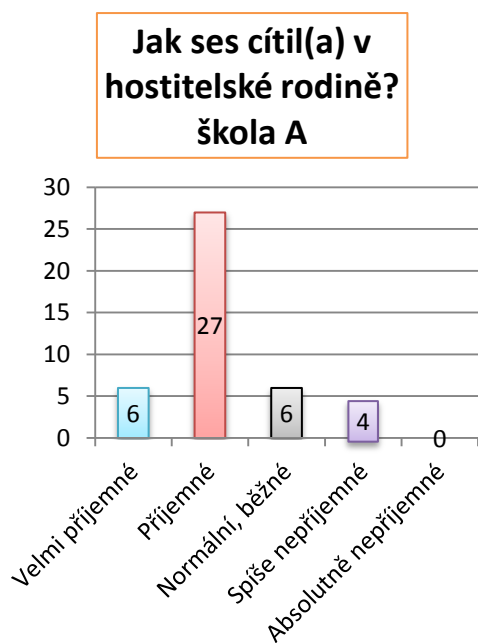

Graf č. 5, zdroj: vlastní

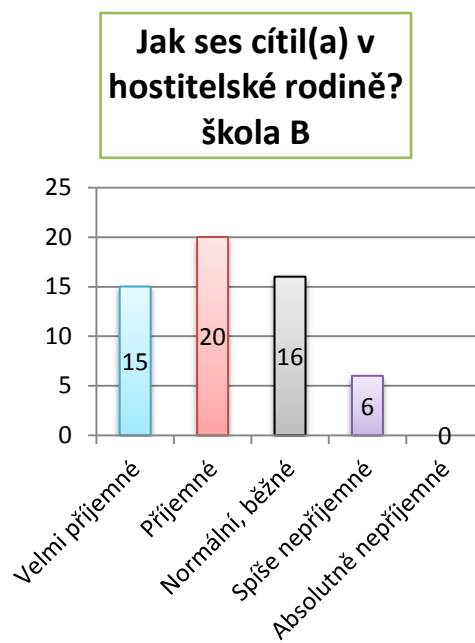
Otázka č. 9; „Jak ses cítil(a) v hostitelské rodině?“ zjišťovala pocity studentů při pobytu v hostitelských rodinách od velmi příjemných po absolutně nepříjemné.

Odpovědi škol A a B jsou odlišné. Ve škole A se 27 (63%) studentů cítilo v hostitelských rodinách příjemně. Velmi příjemně se cítilo 6 studentů (14%) a stejný počet respondentů také zvolilo možnost – normálně, běžně. Pouze 4 studenti (9%) se během pobytů v rodinách cítili spíše nepříjemně.

Na škole B jsou rozdíly v prvních třech kategoriích těsnější, příjemně se v rodinách cítilo 20 studentů (35%), normálně, běžně se cítilo 16 studentů (28%). Možnost – velmi příjemně označilo 15 dotazovaných (26%). Spíše nepříjemné pocity mělo v hostitelských rodinách 6 studentů (11%).

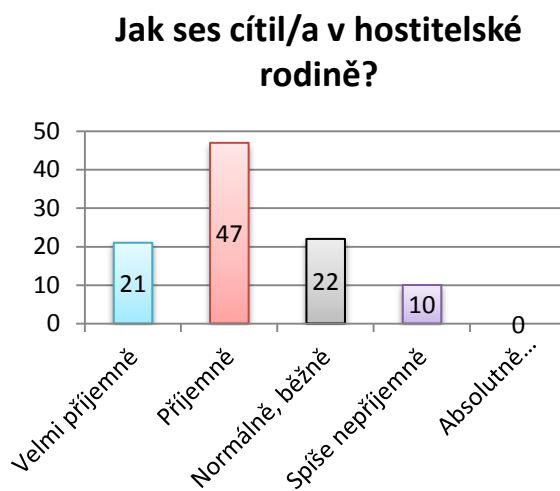
Graf č.6, zdroj: vlastní

Graf č. 7, zdroj: vlastní

Celkové hodnocení otázky č. 9

Téměř polovina studentů odpověděla, že se při pobytu v hostitelských rodinách cítila příjemně 47; (47%). Normálně, běžně se cítilo 22 studentů (22%). 21 studentů (21%) hodnotí pocity z pobytu v hostitelských rodinách velmi příjemně. Spíše nepříjemně se při pobytu v „dočasné rodině“ cítilo pouze 10 studentů (10%). Zajímavé je, že tuto možnost zvolilo 9 žen (13% z celkového počtu žen) a jen jeden muž (3% z celkového počtu mužů).

Graf č. 8, zdroj: vlastní

Otázka č.10: „Myslíš si, že tě tvoje škola dostatečně připravila na výměnný pobyt v kon-

verzaci v cizím jazyce?“ /odpověď prosím zdůvodni/

Více než polovina všech respondentů označila možnost A) ano, která se tak stala při 63% zastoupení nejčtenější odpovědí.

Tento výsledek je velmi pozitivním zjištěním, svědčí o dobré kvalitě výuky cizích jazyků na vybraných školách. Možnost B) ne označilo 20 studentů (20%), a jen o 3 odpovědi méně náleží možnosti C) nevím 17%. Při rozložení odpovědí dle jednotlivých škol vidíme, že výsledky obou škol jsou téměř stejné jako celkové vyhodnocení této otázky. Svou odpověď měli studenti zdůvodnit vlastním komentářem.

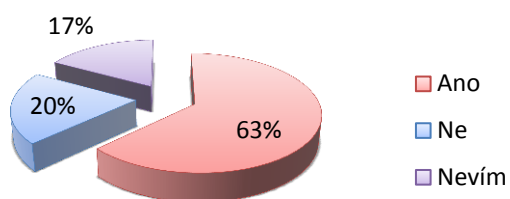
Odpověď zdůvodnilo 19 studentů školy A, kteří jako příčinu toho, že je škola připravila na zahraniční pobyt v konverzaci v cizím jazyce, nejčastěji odpovídali: skvělý/dobry učitel 37% (7 respondentů), snažil(a) jsem se 16% (3 respondenti), domluvil(a) jsem se v cizině 11% (2 respondenti) a 9% tvoří ostatní odpovědi, jako např. dobrá úroveň výuky. Odpověď ne zdůvodňovali špatnou kvalitou výuky 3 studenti (16%), špatného učitele uvedli 2 respondenti (11%).

Ve škole B zdůvodnilo svou odpověď 24 studentů. Kladnou odpověď potvrzovali studenti následovně: Hodně konverzace v hodinách uvedlo 7 studentů (29%), hodně hodin anglického jazyka 3 studenti (13%). Odpověď dobrý učitel uvedli 2 studenti (8%), domluvil(a) jsem se taktéž 2 studenti (8%) a dobrá úroveň výuky 1 student (4%). Odpověď ne nebo nevím zdůvodňovali studenti nejčastěji tím, že se anglický jazyk učí teprve 2 roky – 4 studenti (17%), dále 3 studenti (13%) uvedli nedostačující konverzaci v hodinách a na špatnou kvalitu výuky si postěžovali 2 studenti (8%).

Výzkum Šebestové (in Janík, Švec a kol., 2009) zkoumající příležitosti k rozvíjení jazykových dovedností v hodinách anglického jazyka v ČR dokládá, že v průměru tvoří hodinu anglického jazyka nejvíce čtení (38,7%), dále poslech (31%), psaní (17,8) a nejméně mluvení (17,7%). U škol A a B se zřejmě v hodinách angličtiny konverzuje více, než udává výzkum, svědčí o tom odpovědi studentů.

Jedna ze zajímavých doplňujících odpovědí svědčí o možnosti vzniku neočekávaných situací během výměnných pobytů, na které musejí studenti pohotově reagovat: „My jsme anglicky mluvili dobře, problém byl, že se Italové neučí anglicky. Tak jsem se snažil narychlo naučit italsky“ muž, 19 let.

Připravila tě škola na pobyt v zahraničí v konverzaci v cizím jazyce?

Graf č. 9, zdroj: vlastní

Otázka č. 12: „Jakou známkou (1-5) hodnotíš program pobytu, kterého ses zúčastnil(a)?“

Tabulka č. 11: Jak hodnotíš program pobytu, kterého ses zúčastnil(a) ?

	škola A		škola B		celkem	
	absolutní četnost	relativní četnost (%)	absolutní četnost	relativní četnost (%)	absolutní četnost	relativní četnost (%)
Výborný	9	21%	21	37%	30	30%
Chvalitebný	23	54%	23	40%	46	46%
Dobrý	10	23%	9	16%	19	19%
Dostatečný	1	2%	4	7%	5	5%
Nedostatečný	0	0%	0	0%	0	0%

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 13: „Změnil(a) bys nějaký bod v programu pobytu? /označ jednu z možností a popř. doplň/“ - pokud **ano**, změnil(a) bych: ...

Tabulka č. 12: Změnil(a) bys nějaký bod v programu pobytu?

škola A	Absolutní čet-	Relativní četnost
Ano	18	42%
Ne	25	58%

Σ 43

Σ 100

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 13: Změnil(a) bys nějaký bod v programu pobytu?

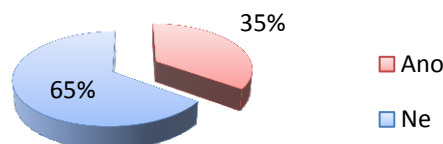
škola B	Absolutní čet-	Relativní četnost
Ano	17	30%
Ne	40	70%

Σ 57

Σ 100

Zdroj: vlastní výzkum

Změnil(a) bys nějaký bod v programu pobytu?

Graf č. 10, zdroj: vlastní

Studenti neměli k programu pobytu větší výhrady, ti, kteří by změnil(a) nějaký bod v programu uváděli nejčastěji: více volného času - 16 studentů (z toho 13 studentů školy A), více aktivit v programu by si přálo 8 studentů (např. možnost zhlédnout Stonehenge, fotbalový stadion, muzeum voskových figurín), méně navštívených památek by uvítalo 5 studentů. Další věcí, kterou by studenti na zahraničním pobytu změnili, je jídlo – 4 studenti, společné posezení navrhovali 2 studenti (pouze škola A).

14. Byl pro tebe zahraniční výměnný pobyt přínosný v: ... ?
/U každé z možností a - e prosím označ (podtrhni) míru souhlasu/

Tabulka č. 14: přínos pobytu

	určitě ano	spíše ano	nevím	spíše ne	určitě ne
a) zdokonalení se v cizím jazyce	44%	32%	10%	13%	1%
b) poznání společensko - kulturních odlišností jiného státu	41%	47%	5%	5%	2%
c) získání nových přátel v zahraničí	20%	22%	12%	29%	17%
d) obohacení se novými zkušenostmi a zážitky	58%	40%	2%	0%	0%
e) motivace k učení se cizím jazykům	34%	38%	16%	9%	3%

Zdroj: vlastní výzkum

Zhodnocení přínosu zahraničních výměnných pobytů dle názorů studentů:

a) zdokonalení se v cizím jazyce

- Téměř stejnou míru přínosu vidí studenti ve zdokonalení se v cizím jazyce a v motivaci k učení se cizím jazykům. Škola A: ve zdokonalení se v cizím jazyce se stala nejčastěji označovanou odpověď – určitě ano, kterou označilo 30 studentů (70%). Škola B: nejčastější odpovědí studentů se stala možnost – spíše ano – 22 odpovědí (39%). Zdokonalení se v cizím jazyce je u studentů vnímáno jako velmi přínosné.

b) poznání společensko-kulturních odlišností

- Poznání společensko-kulturních odlišností jiného státu je podle odpovědí studentů obou škol druhou nejprínosnější možností. Studenti školy A zvolili jako nejvýznamnější odpověď možnost - spíše ano – 21 studentů (49%). U školy B byla nejčastější odpovědí také možnost – spíše ano – 27 respondentů (47%).

c) získání nových přátel v zahraničí

- Studenti škol A a B nepocítují přínos výměnných pobytů v získání nových přátel v zahraničí (součet kladných a negativních odpovědí všech studentů vychází záporné číslo).
- U školy A je nejčastější odpovědí možnost – spíše ano – 15 respondentů (35%), 20 studentů školy B (35%) udává jako volbu své odpovědi možnost spíše ne, což

staví školy do protikladných výsledků. Překvapující je zjištění, že poměrně velké množství studentů ze školy B označilo jako volbu své odpovědi rezolutní – určitě ne – 17 studentů (30%) a dále odpověď – spíše ne – označilo 20 studentů (35%).

d) obohacení se novými zkušenostmi a zážitky

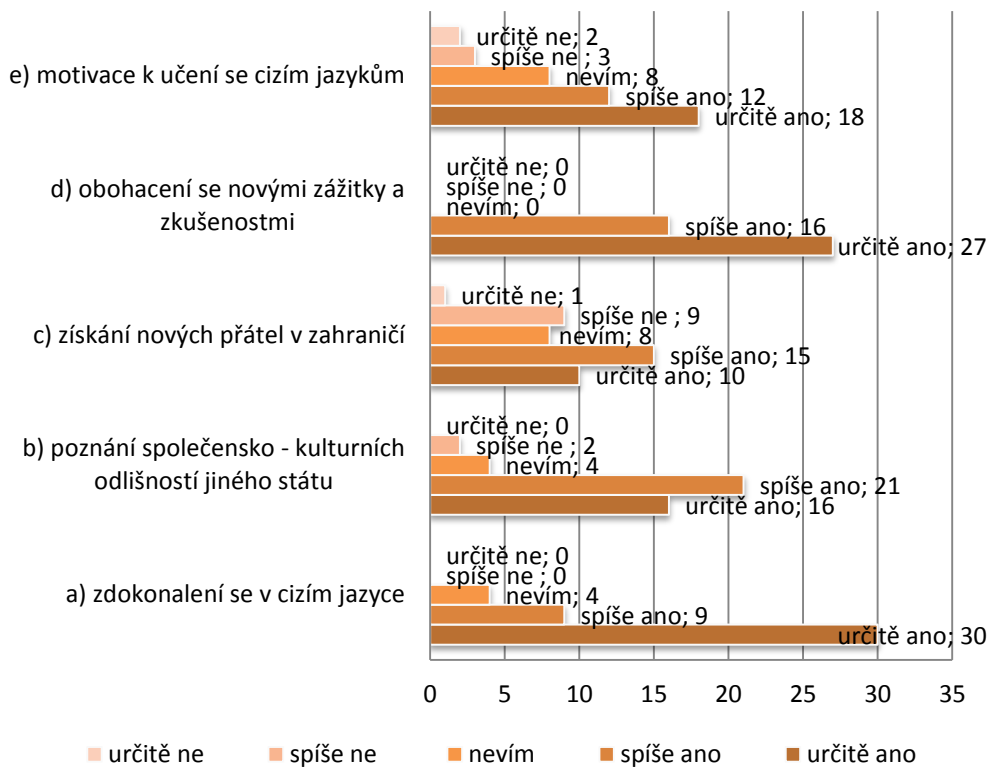
- **Největší přínos zahraničních výměnných pobytů spatřují studenti škol A a B v obohacení se novými zkušenostmi a zážitky.** Drtivá většina studentů obou škol označila míru souhlasu s přínosem v obohacení se novými zkušenostmi a zážitky – určitě ano – škola A 27 studentů (63%), škola B 30 studentů (53%).

e) motivace k učení se cizím jazykům

- Studenti školy A nejvíce souhlasili s možností – určitě ano – 18 studentů (42%), studenti školy B se nejvíce projeví v možnosti – spíše ano – 25 studentů (44%). Studenti považují motivaci k učení se cizím jazykům za podstatný přínos zahraničních pobytů.

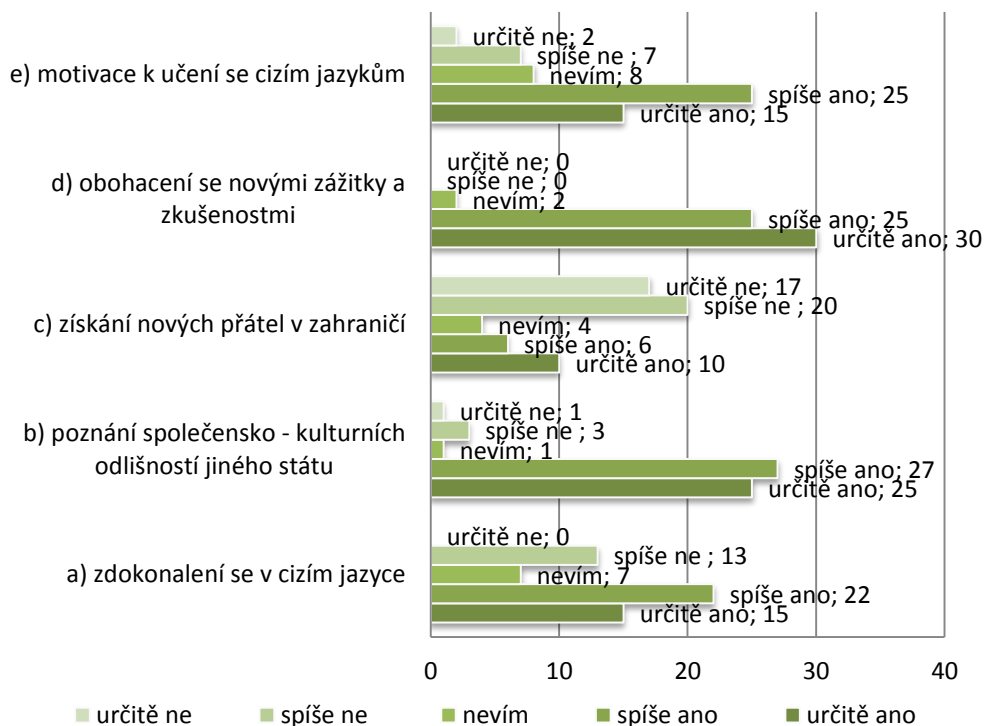
Studenti školy A celkově hodnotí přínos zahraničních výměnných pobytů škol pozitivněji než studenti školy B, více také vyjadřují maximální míru souhlasu (*určitě ano*) u jednotlivých podotázek.

Přínos pobytu: škola A

Graf č. 11, zdroj vlastní

Přínos pobytu: škola B

Graf č. 12, zdroj vlastní

Chí-kvadrát**Hypotézy:**

H/A/ – Studenti školy A spatřují větší přínos zahraničních výměnných pobytů ve zdokonalení se v cizím jazyce než studenti školy B.

H/O/ – Studenti obou škol hodnotí přínos zahraničních výměnných pobytů ve zdokonalení se v cizím jazyce stejně.

Zdokonalení se v cizím jazyce

	určitě ano	spíše ano	nevím	spíše ne	určitě ne	Σ
Škola A	30	9	4	0	0	43
Škola B	15	22	7	13	0	57
Σ	45	31	11	13	0	100

19,35 13,33 4,73 5,59
25,65 17,67 6,27 7,41

určitě ano spíše ano nevím spíše ne
 $\frac{(P-0)^2}{0}$ $\frac{(P-0)^2}{0}$ $\frac{(P-0)^2}{0}$ $\frac{(P-0)^2}{0}$

Škola A	5,86	1,41	0,11	5,59
Škola B	4,42	1,06	0,08	4,22

Celkem

22,76

Přínos	Zdokonalení se v cizím jazyce				celkem
	určitě ano	spíše ano	nevím	spíše ne	
Škola A	30 (19,35)	9 (13,33)	4 (4,73)	0 (5,59)	43
Škola B	15 (25,65)	22 (17,67)	7 (6,27)	13 (7,41)	57
celkem	45	31	11	13	100

$$\chi^2 = 22,76$$

$$f = (r-1) \cdot (s-1)$$

$$f = (2-1) \cdot (4-1)$$

$$f = 3$$

$$\chi_{0,05}^2(3) = 7,82$$

Zamítáme nulovou hypotézu

Z toho vyplývá, že studenti obou škol NEHODNOTÍ přínos zahraničních výměnných pobytů ve zdokonalení se v cizím jazyce stejně.

Mezi odpověďmi na uvedené otázky byla prokázána statisticky významná souvislost. To znamená, že to, zda je respondent ze školy A či školy B významně souvisí s tím, jak hodnotí přínos zahraničních výměnných pobytů ve zdokonalení se v cizím jazyce.

Otázka č. 15: „Největší přínos zahraničního výměnného pobytu pro tebe osobně: /doplň/“. Na základě odpovědí všech respondentů byly vytvořeny následující kategorie.

Tabulka č. 15: největší přínos škola A (absolutní četnost)

zdokonalení se v cizím jazyce	26
nové zkušenosti a zážitky	11
poznání kultury cizí země	8
poznat nové lidi, kamarády	7
bydlení u rodin	2
naučit se být samostatný	2
motivace k učení se cizím jazykům	1
nebát se komunikovat	1
účast na výuce na zahr. škole	1
neodpověděli	2

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 16: největší přínos škola A (absolutní četnost)

zdokonalení se v cizím jazyce	23
poznání kultury cizí země	16
historické památky	12
poznání jiného způsobu života	10
poznat nové lidi, kamarády	6
nové zkušenosti a zážitky	6
bydlení u rodin	2
motivace k učení se cizím jazykům	1
nebát se komunikovat	1
účast na výuce na zahr. škole	1
neodpověděli	4

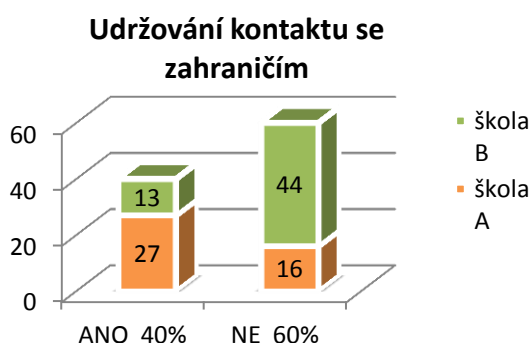
Zdroj: vlastní výzkum

Příklad uváděných odpovědí studentů: „Získal jsem větší sebedůvěru a jistotu v angličtině“ uvedl student (18 let). Studentka (18 let) uvedla, že největším přínosem výměnného pobytu pro ni je „procvičování hovorové angličtiny a určitě noví přátelé a následné kontakty, které udržujeme.“

Zajímavé zjištění vyplývá z odpovědí na **otázku č. 16**: „Jsi v kontaktu se studentem/studenty ze zahraničí, kterého/které jsi poznal během zahraničního pobytu?“

„Ano“ odpovědělo 40 studentů (40%), zvítězila však odpověď „ne“, kterou označilo 60 respondentů (60%).

V jednotlivých školách jsou výsledky opačné. Zatímco ve škole A udržuje kontakty se zahraničím 27 studentů (63%) a neudržuje nebo nemá kontakt 16 studentů (37%), naopak ve škole B je v kontaktu se zahraničím pouze 13 studentů (23%) a převážná většina 44 studentů (77%) není v kontaktu se zahraničními studenty. Příčinou různých odpovědí může být např. to, že ve škole B má více než polovina zahraničních pobytů spíše charakter poznávacích zájezdů. Při těchto pobytech sice studenti bydlí u hostitelských rodin, ale většinou kratší dobu než na škole A, kdy při delších pobytech mají studenti větší šanci navázat kontakt s někým ze zahraničí. Možná si také studenti během pobytu spíše užívají a nepřemýšlejí nad tím, že by případné získání kontaktu v zahraničí mohlo být do budoucna nějakým přínosem.

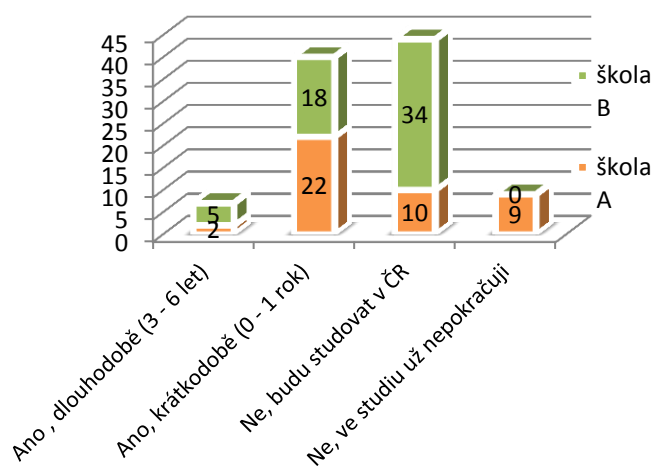

Graf č. 13, zdroj vlastní

Ti, kteří jsou v kontaktu s někým ze zahraničí, měli uvést prostředek/prostředky jejich komunikace. Z možností A-F nejčastěji uváděli možnost B) facebook (35 odpovědí), dále možnost D) skype, icq, twitter, chat, atd. byla označena 11krát, sedmkrát studenti označili jako prostředek komunikace C) email, pětkrát E) dopis, což je celkem překvapivá odpověď v době převahy internetové komunikace navíc u věkové skupiny 16-20 let. Tři studenti uvedli jako prostředek komunikace F) osobní kontakt, což nasvědčuje tomu, že se se svým zahraničním „známým“ setkali i mimo zahraniční pobyt organizovaný školou. Nejméně využívaným prostředkem se stal A) mobilní telefon, který zvolili pouze 2 studenti, i když mobilní telefon vlastní téměř každý (ne-li úplně každý) středoškolák. Tento způsob komunikace totiž rozhodně patří k nejdražším, zvláště, co se ciziny týče.

V současné době se stále více dozvídáme o možnostech studia v zahraničí a tak mě zajímalo, jestli o něm dnešní středoškoláci vážně uvažují a hodlají využít šance, o kterých se jejich rodičům mohlo jen zdát. **Otázka č.17** zněla takto: „Chtěl(a) bys v budoucnu studovat v zahraničí?“ Nejčtenější odpovědí se stala možnost C) ne, budu pokračovat ve studiu v ČR, kterou označilo 44 respondentů (44%) s velmi rozdílným zastoupením jednotlivých škol, jak znázorňuje graf. Jen o 5 studentů méně odpovědělo možností B) ano, krátkodobě, např. 1 semestr v zahraničí v rámci VŠ studia v ČR (0 - 1 rok) (40%). Možnost A) ano, dlouhodobě, např. vysokou školu (3 - 6 let) zvolilo 7 studentů (7%) a odpověď D) ne, v dalším studiu už nebudu pokračovat označilo 9 respondentů (9%), přičemž jsou všichni studenti školy A. O nepokračování ve studiu neuvažuje nikdo ze studentů školy B. Shrnutím všech odpovědí ano a ne se dostáváme k poměru 47 : 53. Ze všech odpovědí tedy vyplývá, že o studiu v zahraničí - ať už krátkodobém či dlouhodobém - uvažuje téměř každý druhý student.

Studium v zahraničí

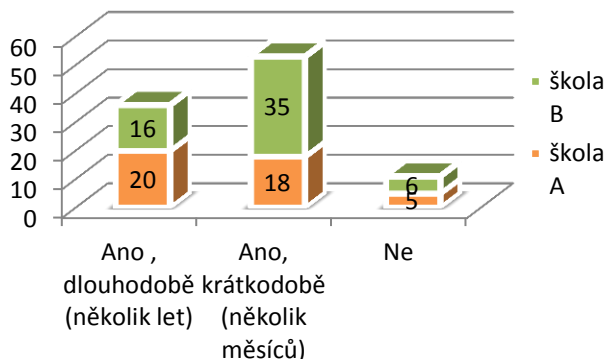

Graf č. 14, zdroj vlastní

Otázka č. 18 „Chtěl(a) bys v budoucnu pracovat v zahraničí?“ zjišťovala zájem studentů středních škol o práci v zahraničí. Nejvíce jsou studenti nakloněni krátkodobé práci v zahraničí (53%) – odpověď B) ano, krátkodobě (několik měsíců), druhou nejčastější odpovědí je A) ano, dlouhodobě, zvolenou 36 studenty (36%). O práci v zahraničí neuvažuje

pouze 11 studentů (11%). Zajímavé jsou opět lišící se poměry zastoupení jednotlivých škol v odpovědích, studenti školy B preferují jednoznačně krátkodobou práci v zahraničí před dlouhodobou poměrem 35:16, u školy A je poměr odpovědí téměř vyrovnaný 20:18, naopak studenti školy A mírně upřednostňují možnost dlouhodobější práce v zahraničí. Shrňme-li opět všechny odpovědi ano a ne, vychází z nich, že pracovat v zahraničí (krátkodobě či dlouhodobě) chce 89% studentů, 11% studentů zaměstnání v cizině hledat nebude. Pokud by se tato prognóza vyplnila, ubylo by v určitou dobu v ČR velké množství lidí v produktivním věku, což je asi v takovém množství nereálné. Otázka „Chtěl(a) bys v budoucnu pracovat v zahraničí?“ je trochu zavádějící v tom, že něco jiného je to, co studenti chtějí, oproti tomu, co může být reálné a uskutečnitelné. Zkušenost pracovat v cizině je určitě přínosná, nejen ve zdokonalení se v jazyce (pokud nepracujete v kolektivu Čechů nebo Slováků) a po finanční stránce, ale také jako dobrá „škola života“, která přináší nové a neočekávané situace, se kterými se musí mladý a nezkušený člověk vyrovnat.

Práce v zahraničí

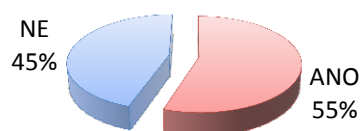

Graf č. 15, zdroj vlastní

Vzhledem k obrovskému množství programů, agentur a organizací nabízejících různé možnosti vycestování studentů za dalším studiem, praxí, prací atd., a také odlišných způsobů jejich financování mě zajímalo, jestli byli studenti ve školách o současných možnostech informováni. **Na otázku č.19:** „Byl(a) jsi ve škole informován(a) o organizacích a agenturách, které zprostředkovávají a spolufinancují v ČR zahraniční výměnné pobyty a stáže pro studenty?“, odpověděli studenti následovně: 55 respondentů (55%) odpovědělo „ano“, zbylých 45 studentů (45%) označilo možnost „ne“. Výsledek tedy není nijak zásadní, ale rozhodně naznačuje fakt, že by se informovanost v této oblasti mohla na střed-

ních školách zlepšit, ať už ze strany škol či agentur (např. pořádáním besed, přednášek na téma zahraničních výměnných pobytů.

Informovanost ve školách

Graf č. 16, zdroj vlastní

Otázka č.20 „Znáš nějakou organizaci, agenturu, nebo název programu zabývající se zahraničními výměnnými pobyty, partnerstvím škol, stážemi pro studenty atd.? /doplň/“ se mi zdála jako dobrý způsob prověření pravdivosti odpovědí na předchozí otázku. Z důvodu rozdílnosti odpovědí na školách A a B, vyhodnocuji každou školu zvlášť.

Škola A – 3 studenti znali název programu či agentury, ale na předchozí otázku (č. 19.) „Byl(a) jsi ve škole informován(a) o organizacích a agenturách, které zprostředkovávají a spolufinancují v ČR zahraniční výměnné pobyty a stáže pro studenty?“ odpověděli „ne“.

Škola B – 12 studentů znalo název programu či agentury, ale na předchozí otázku (č. 19.) taktéž odpověděli „ne“. Takže buď neodpověděli pravdivě, nebo znají název programu či agentury zabývající se zahraničními pobyty z jiného zdroje, např. z internetu.

Tabulka č. 17: Programy - Škola A (absolutní četnost)

Student agency	11
Socrates	2
Comenius	1

Tabulka č. 18: Programy - Škola B (absolutní četnost)

Edison	14
Student agency	11
Comenius	7
Erasmus	4
Certiliqua	3
Aisel	1
Intact	1

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 21: „Ve smyslu příslušnosti k Evropě a vlastnímu národu se cítíš být:“

- A) jen Čechem
- B) Čechem a Evropanem
- C) Evropanem a Čechem
- D) jen Evropanem
- E) příslušníkem jiného národa

Tabulka č. 19: Pocit příslušnosti k Evropě a vlastnímu národu (relativní četnost %)

	JEN EVROPANEM	EVROPANEM A PŘÍSLUŠNÍKEM SVÉHO NÁRODA	PŘÍSLUŠNÍKEM SVÉHO NÁRODA A EVROPANEM	JEN PŘÍSLUŠNÍKEM SVÉHO NÁRODA
Z OBYVATEL ČR V % (1998)	1	2	8	74
Z OBYVATEL STÁTŮ EU V % (1995)	5	6	40	45

Zdroj: Průzkum AMD, Eurobarometer (in Malach, 1999)

	JEN EVROPANEM	EVROPANEM A ČEHEM	ČEHEM A EVROPANEM	JEN ČEHEM	PŘÍSLUŠNÍKEM JINÉHO NÁRODA
STUDENTI ŠKOL A, B V % (2012)	8	6	53	29	4

Zdroj: vlastní výzkum

Hodnoty zjištěné v průzkumu AMD (in Malach, 1999) ukazují, že se ČR v roce 1998 nacházela hluboko pod celoevropským průměrem v pocitu příslušnosti k Evropě (Malach, 1999). Průzkum mě inspiroval k zařazení otázky na toto téma do mého dotazníku.

Zajímal mě názor dnešních středoškoláků, kteří již mají zkušenost se zahraničním výměnným pobytem.

Protože dnešní společnost je (ať už více či méně) multikulturní, zařadila jsem mezi možnosti odpověď „příslušník jiného národa“. Předpokládala jsem, že tato odpověď nebude patřit mezi nejčastější, a tak jsem k této odpovědi nežádala doplnění údaje, o kterou národnost se konkrétně jedná (nebylo to důležité). Přesto u dvou dotazníků bylo doplněno, že jinou národností je myšlena národnost moravská.

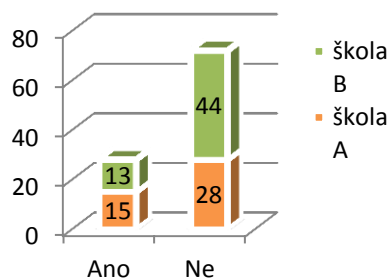
Studenti škol A a B se tedy názorově přiklánějí k celoevropskému průměru, než k názorům občanů ČR v roce 1998.

Srovnání mého výzkumu s výzkumem prováděným v letech 1995-1998 je spíše symbolické, uvádím jej zde hlavně z důvodu zmínění zdroje, ze kterého jsem čerpala. Pokud by byl stejný výzkum proveden v ČR a Evropě v dnešní době, výsledky by byly dle mého názoru pro příslušnost k Evropě o něco příznivější už z toho důvodu, že od roku 1998 přistoupilo k Evropské unii dvanáct států včetně ČR. (Kocourková, 2009).

Otázka č. 22: „Máš v plánu zúčastnit se dalšího výměnného pobytu během studia SŠ?“
/označ jednu z možností a prosím zdůvodni/

Většina studentů si vybralo odpověď „ne“ - 72 (72%), účast na dalším výměnném pobytu během studia střední školy už neplánují. Zbýlých 28 respondentů (28%) zastává opačné stanovisko, tedy zvolilo odpověď „ano“. Jako důvod neúčasti na dalším výměnném pobytu studenti uváděli: „jsem v posledním ročníku SŠ“ – 32 studentů, dále „nedostatek financí“ – 11 studentů. 21 studentů nezdůvodnilo, proč neplánuje další účast na zahraničním výměnném pobytu. Mezi zbývajících doplňujícími odpověďmi se vyskytovaly tyto: „Necítím se v cizině dobře“ – 2 studenti, „Plánuji zahraniční výměnný pobyt až na vysoké škole“ – 3 studenti, „Jsem nerad(a) daleko od své rodiny“ – 2 studenti. Jeden muž (18 let) uvedl: „Protože nemůžu chybět v hokejovém družstvu“. Ti studenti, kteří by se zahraničního výměnného pobytu během studia SŠ ještě rádi zúčastnili, uvádějí následující důvody svého počínání: „Chci se zdokonalit v cizím jazyce“ – 4 studenti, „Nové zkušenosti“ – 3 studenti, „Je to přínosné a zajímavé“ – 3 studenti, „Skvělé zážitky“ – 3 studenti, „Chci poznat nové lidi“ – 3 studenti, „Pojedu, pokud bude možnost“ – 4 studenti, jedenkrát se objevila odpověď: „Ráda cestuji“. 7 studentů nezdůvodnilo, proč plánují účast na dalším výměnném pobytu.

Máš v plánu zúčastnit se dalšího výměnného pobytu během studia SŠ?

Graf č. 17, zdroj: vlastní 1

6.4 Dílčí závěr

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 100 studentů vybraných středních škol na Uhersko-hradištsku. Škola A byla zastoupena 43 studenty, škola B sedmapadesáti. Věkové složení respondentů bylo v rozmezí 16-20 let, přičemž nejvíce zastoupeny byly věkové skupiny 18 let, 19 let a 17 let. Rozdělení studentů dle pohlaví se vyznačuje převahou žen (68%) oproti mužům (32%).

Hlavní výzkumná otázka zněla: „Jaký je přínos zahraničních výměnných pobytů pro studenty středních škol?“

Zhodnocení přínosu zahraničních výměnných pobytů dle názorů studentů:

a) zdokonalení se v cizím jazyce

- Téměř stejnou míru přínosu vidí studenti ve zdokonalení se v cizím jazyce a v motivaci k učení se cizím jazykům. Škola A: ve zdokonalení se v cizím jazyce se stala nejčastěji označovanou odpověď – určitě ano, kterou označilo 30 studentů (70%). Škola B: nejčastější odpovědí studentů se stala možnost – spíše ano – 22 odpovědí (39%). Zdokonalení se v cizím jazyce je u studentů vnímáno jako velmi přínosné.

b) poznání společensko-kulturních odlišností

- Poznání společensko-kulturních odlišností jiného státu je podle odpovědí studentů obou škol druhou nejpřínosnější možností. Studenti školy A zvolili jako nejvýznamnější odpověď možnost - spíše ano – 21 studentů (49%). U školy B byla nejčastější odpovědí také možnost – spíše ano – 27 respondentů (47%).

c) získání nových přátel v zahraničí

- Studenti škol A a B nepociťují přínos výměnných pobytů v získání nových přátel v zahraničí (součet kladných a negativních odpovědí všech studentů vychází záporné číslo).
- U školy A je nejčastější odpovědí možnost – spíše ano – 15 respondentů (35%), 20 studentů školy B (35%) udává jako volbu své odpovědi možnost spíše ne, což staví školy do protikladných výsledků. Překvapující je zjištění, že poměrně velké množství studentů ze školy B označilo jako volbu své odpovědi rezolutní – určitě

ne – 17 studentů (30%) a dále odpověď – spíše ne – označilo 20 studentů (35%).

d) obohacení se novými zkušenostmi a zážitky

- **Největší přínos zahraničních výměnných pobytů spatřují studenti škol A a B v obohacení se novými zkušenostmi a zážitky.** Drtivá většina studentů obou škol označila míru souhlasu s přínosem v obohacení se novými zkušenostmi a zážitky – určitě ano – škola A 27 studentů (63%), škola B 30 studentů (53%).

e) motivace k učení se cizím jazykům

- Studenti školy A nejvíce souhlasili s možností – určitě ano – 18 studentů (42%), studenti školy B se nejvíce projeví v možnosti – spíše ano – 25 studentů (44%). Studenti považují motivaci k učení se cizím jazykům za podstatný přínos zahraničních pobytů.

Studenti školy A celkově hodnotí přínos zahraničních výměnných pobytů škol pozitivněji než studenti školy B, více také vyjadřují maximální míru souhlasu (*určitě ano*) u jednotlivých podotázek.

Na hlavní výzkumnou otázku navazují dílčí výzkumné otázky:

1. „Jsou zahraniční výměnné pobyty pro studenty přínosem ve zdokonalování se v cizím jazyce?“

Přínos zahraničních výměnných pobytů ve zdokonalení se v cizím jazyce je nezpochybnitelný. Zhodnocením otevřené otázky č. 15, ve které studenti měli napsat největší přínos zahraničních výměnných pobytů pro ně osobně, vyšlo jako nejvíc přínosné právě zdokonalení se v cizím jazyce, tuto odpověď napsalo 49 studentů (49%). Také v přínosu zahraničních pobytů v dotazníku pro ředitele škol byla v největším počtu uvedena odpověď – zdokonalení a prověření svých komunikačních dovedností v cizím jazyce.

2. „Dokážou školy své studenty na výměnný pobyt připravit jak v oblasti jazykové dovednosti, tak v informovanosti o této oblasti?“

63% respondentů zastává většinový názor, že je jejich škola dokázala na výměnný

pobyt v konverzaci v cizím jazyce dostatečně připravit. S tímto tvrzením nesouhlasí 20% studentů, 17% se k žádné ze zmiňovaných odpovědí nepřiklonilo, zvolilo odpověď – nevím. Většina studentů ze škol A a B je s výukou cizího jazyka spokojena, což nejspíš znamená, že kvalita výuky cizích jazyků na školách A a B je dobrá. Jak sami studenti v doplňujících odpovědích uvedli, stojí za tím skvělý/dobrý učitel, hodně konverzace v hodinách anglického jazyka atd.

V oblasti informovanosti studentů o možnostech vycestování za studiem, praxí, prací atd. jsou na školách A a B jisté rezervy. 55% studentů potvrdilo, že byli ve škole o současných možnostech informováni, 45% respondentů tvrdí opak. Informovanost v této oblasti by se mohla na středních školách zlepšit, ať už ze strany škol či agentur (např. pořádáním besed, přednášek na téma zahraničních výměnných pobytů).

3. „Motivují zahraniční pobyty studenty k dalším cestám do zahraničí (další výměnný pobyt, studium, stáž, práce)?“

72% studentů, kteří se již zahraničního výměnného pobytu zúčastnili, o účasti na dalším pobytu neuvažuje. Znovu by se na zahraniční pobyt v rámci studia SŠ vydalo zbylých 28%. Nejčastějším důvodem, proč se dalšího výměnného pobytu nechtějí/nemohou zúčastnit je, že v tomto školním roce maturují (32%). O studiu v zahraničí – ať už krátkodobém, či dlouhodobém – uvažuje téměř polovina středoškoláků (škol A a B). Pracovat v zahraničí by chtěla převážná většina respondentů – 89%, přibližně dvě třetiny z nich uvažují o několikaměsíčním přivýdělkem v zahraničí, zbývající třetina se nebrání práci v zahraničí i na několik let.

4. „Jak se studenti cítí v zahraničních hostitelských rodinách během pobytu?“

Podle odpovědí respondentů lze usoudit, že se studenti škol A a B cítili v hostitelských rodinách dobře. Konkrétně 47% studentů se cítilo v hostitelské rodině příjemně, 22% popisuje své pocity z hostitelské rodiny jako normální, běžné. Dokonce 21% studentů se cítilo v hostitelské rodině během pobytu velmi příjemně. Pouze 10 studentů se cítilo ve své „dočasné“ rodině spíše nepříjemně. Žádný ze studentů se necítil v hostitelské rodině absolutně nepříjemně – což je určitě kladný výsledek. Pocity z hostitelských rodin souvisí s tím, jak rychle se studenti dokážou přizpůsobit novému kulturnímu prostředí.

5. „Jak vnímají účastníci zahraničního výměnného pobytu příslušnost k Evropě a vlastnímu národu?“

Většina studentů se cítí být Čechem a současně Evropanem – 53%, pouze Čechem 29%, pouze za Evropany se považuje 8% respondentů. Evropanem a současně Čechem se cítí být 6% studentů. 4% studentů se považují za příslušníky jiných národů.

6. „Bývají čeští studenti v kontaktu se zahraničními studenty, které mohou poznat během výměnného pobytu, i po skončení pobytu? – pokud ano, jaký je prostředek jejich komunikace?“

Celkem 40 studentů (40%) ze škol A a B potvrdilo, že je stále v kontaktu se studenty, které poznali během výměnného pobytu v zahraničí. 60 respondentů (60%) kontakt se zahraničím neudržuje, což je většina. Na jednotlivých školách se výsledky liší. Příčinou různých odpovědí může být např. to, že ve škole B má většina zahraničních pobytů spíše charakter poznávacích zájezdů. Při těchto pobytech sice studenti bydlí u hostitelských rodin, ale netráví s místními lidmi tolik času. Větší šanci navázat kontakt s někým ze zahraničí mají studenti při delších pobytech. Možná si také studenti během pobytu spíše užívají a nepřemýšlejí nad tím, že by případné získání kontaktu v zahraničí mohlo být do budoucna nějakým přínosem.

Mezi prostředky „mezinárodní komunikace“ jednoznačně dominuje internet. Jako prostředek své komunikace označilo 35 studentů sociální síť Facebook, 7 studentů komunikuje se zahraničím prostřednictvím emailu, 11 studentů využívá další možnosti internetové komunikace (skype, icq, chat atd.). 5 studentů využívá klasické dopisování a 3 studenti potvrdili osobní kontakt se zahraničním studentem.

7. „Se kterými zeměmi probíhají výměny studentů na vybraných školách na Uherskohradištsku?“

Podle odpovědí všech středních škol pořádajících zahraniční výměnné pobyty v okrese Uherské Hradiště probíhají výměny studentů nejčastěji v Německu (6 škol) – nejspíš svou dostupností (z hlediska vzdálenosti), v Itálii (4 školy), dále pak ve Velké Británii (3 školy), v Polsku (3 školy) a v Belgii (3 školy). Francii a Maďarsko uvedly v odpovědích 2 školy. Další uváděné země jsou zastoupeny každá pouze jednou školou.

Nejvíce navštěvovaným státem se dle odpovědí studentů vybraných škol A a B stala Velká Británie (54%). Mezi další nejčastěji uváděné státy patří Belgie (10%), Německo (9%), Finsko (7%), Itálie (6%) a Rusko (4%). Maďarsko je zastoupeno (2%), Portugalsko (2%), USA (2%) a ostatní státy (4%).

8. „Jaká je průměrná délka výměnných pobytů (v zahraničí) na vybraných školách na Uherskohradištsku?“

Dotazníkové šetření bylo prováděno u studentů, kteří se zúčastnili zahraničního výměnného pobytu, který trval 1-4 týdny. Nejvíce studentů absolvovalo zahraniční pobyt trvající 1 týden – 81 studentů (81%). 12 studentů (12%) uvedlo, že jejich výměnný pobyt trval 8-14 dní, 6 studentů (6%) strávilo v zahraničí na výměnném pobytu 21-28 dní. Pouze jeden student uvedl délku zahraničního výměnného pobytu 14-21 dní. Průměrná délka trvání výměnného pobytu v zahraničí dle studentů škol A a B je 9 dní (aritmetický průměr všech odpovědí).

ZÁVĚR, VYUŽITÍ PRO PRAXI

Výstupem výzkumu je využití získaných informací v praxi v rámci středních škol, na kterých se dotazníkové šetření provádělo, které by mohlo vést ke zkvalitnění výměnných pobytů. Poznatky z výzkumu mohou sloužit jako motivace a inspirace pro střední školy, na nichž výměnné pobyty ještě nemají tradici. Jelikož z výzkumu vyplynulo, že studenti nejsou příliš informováni v oblasti zahraničních výměnných pobytů, budu se snažit, aby se alespoň zmínka o výsledcích výzkumu objevila v místním tisku – což by mohlo přispět ke zvýšení informovanosti studentů i širší veřejnosti. Školy a agentury by mohly informovanost na středních školách zlepšit např. pořádáním besed, přednášek na téma zahraničních výměnných pobytů.

Snad nebude znít sobecky, že považuji svou bakalářskou práci přínosem pro sebe sama. Při studiu literatury a procházení mnoha internetových stránek jsem se dozvěděla spoustu nových informací o možnostech vycestování na studijní i pracovní stáž. Dokonce jsem předtím netušila, že během studia vysoké školy mohou zahraniční stáže využívat i studenti kombinovaného studia. Pokud se mi naskytne možnost pokračování ve studiu, určitě bych neváhala a na zahraniční stáž se vydala.

Motivací k psaní mé bakalářské práce pro mě byl zájem Národní agentury pro evropské vzdělávací programy o výsledky mého výzkumu a také ostatních, které práce zaujala a již v průběhu výzkumu (vedení škol, pedagogové zajímaví se o téma zahraničních výměnných pobytů studentů).

Při psaní své práce jsem zjistila, že ačkoliv jsou zahraniční výměnné pobyty u nás velmi rozšířené, není možné získat aktuální publikaci shrnující všechny možnosti mladých lidí, jak se dostat do zahraničí při studiu střední školy – většinou se setkáváme pouze s brožurami jednotlivých agentur. Proto se o takové shrnutí nabízených možností v oblasti mobility studentů pokusím ve své práci.

Přínos zahraničních výměnných pobytů, zjištěný výzkumem, je rozebrán v dílčích závěrech výzkumu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BRDEK, M., VYCHOVÁ, H. *Evropská vzdělávací politika: Programy, principy a cíle*. Praha: Aspi, 2004. 168 s. ISBN 80-86395-96-0.

DURĎÁKOVÁ, L., NAVRÁTIL, M. *Mobilita mládeže 2006: 5 a ½ kroku k práci v zahraničí + příloha 7 možností jak do zahraničí*. 2. vydání. Uherské Hradiště: Klub přátel ICM ve spolupráci s informačním centrem pro mládež Uherské Hradiště a EURES ČR. 2006. 24 s. ISBN 80-239-8587-6.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. (Přeložil: Jůva, V.) Brno: Paido, 2000. 207s. ISBN 80-85931-79-6.

GILLERNOVÁ, I., KEBZA, V., RYMEŠ, M. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. 256 s. ISBN 978-80-247-2798-1.

GULOVÁ, L., ŠTĚPAŘOVÁ, E., ed. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: MSD, 2004. 230s. ISBN 80-86633-14-4.

HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Budka, 1993. 297 s. ISBN 80-901549-0-5.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANÍK, T., ŠVEC, V. a kol. *K perspektivám školního vzdělávání*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-193-5.

KLAUS, V. *Evropská integrace bez iluzí*. Praha: Euromedia Group, 2011. 152 s. ISBN 978-80-242-3326-0.

KOCOURKOVÁ, J. *Etiketa na cesty aneb Jiný kraj, jiný mrav*. Velké Bílovice: TeMi CZ, 2009, 680 s. ISBN 978-80-87156-39-1.

MACEK, P. *Adolescence*. 2. upravené vydání. Praha: Portál, 2003. 144 s. ISBN 80-7178-747-7.

MALACH, A., ed. *Evropská integrace a české vzdělávání: sborník z mezinárodní konference Vstup do Evropské unie a řízení školství III*. Brno: Masarykova universita 1999. ISBN 80-210-2187-X.

MORGENSTERNOVÁ, M., ŠULOVÁ, L. a kol. *Interkulturní psychologie: Rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum, 2007. 218 s. ISBN 978-80-246-1361-1.

PELTRÁM, A. a kol. *Evropská integrace a Česká republika*. Praha: Grada, 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2849-0.

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: Teorie – praxe – výzkum*. Praha: ISV, 2000. 211 s. ISBN 80-85866-72-2.

PRŮCHA, J. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada, 2010. 200 s. ISBN 978-80-247-3069-1.

Reader's Digest Výběr, *People and Places*, přeložila Blahušová, Pavla. Praha: 2006. 160 s. ISBN 80-86880-24-9.

ŠÍŠKOVÁ, T., ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: Multikulturní výchova v praxi*. Praha: Portál, 2008. 273 s. ISBN 978-80-7367-182-2.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie 1. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 978-80-246-0956-0.

Internetové zdroje:

- Evropská komise. [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/service/studying/art_4904_cs.htm
- MŠMT. [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy>)
- [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z:
- <http://rejskol.msmt.cz/>).
- Úřední věstník Evropské komise. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:070:0009:0018:CS:PDF>)
- (Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z:

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
ESF	Evropský sociální fond
EACEA	Výkonná agentura Evropské komise
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1 Respondenti
- Graf č. 2 Pohlaví respondentů
- Graf č. 3 Navštívené státy
- Graf č. 4 Jakým jazykem jsi mluvil/a v hostitelské rodině?
- Graf č. 5 Komunikace v hostitelské rodině
- Graf č. 6 Škola A: Jak ses cítil/a v hostitelské rodině?
- Graf č. 7 Škola B: Jak ses cítil/a v hostitelské rodině?
- Graf č. 8 Jak ses cítil/a v hostitelské rodině?
- Graf č. 9 Připravila tě škola na pobyt v zahraničí v konverzaci v cizím jazyce?
- Graf č. 10 Změnil/a bys nějaký bod v programu pobytu?
- Graf č. 11 Škola A: přínos pobytu
- Graf č. 12 Škola B: přínos pobytu
- Graf č. 13 Udržování kontaktu se zahraničím
- Graf č. 14 Studium v zahraničí
- Graf č. 15 Práce v zahraničí
- Graf č. 16 Informovanost ve školách
- Graf č. 17 Máš v plánu zúčastnit se dalšího výměnného pobytu během studia SŠ?

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1	Shrnutí odpovědí dotazníku pro ředitele škol
Tabulka č. 2	Škola A: Věkové složení respondentů
Tabulka č. 3	Škola B: Věkové složení respondentů
Tabulka č. 4	Věkové složení všech respondentů
Tabulka č. 5	Škola A: Pohlaví respondentů
Tabulka č. 6	Škola B: Pohlaví respondentů
Tabulka č. 7	Škola A: Účast na zahraničním výměnném pobytu
Tabulka č. 8	Škola B: Účast na zahraničním výměnném pobytu
Tabulka č. 9	Délka výměnného pobytu
Tabulka č. 10	Jak probíhala komunikace mezi tebou a hostitelskou rodinou?
Tabulka č. 11	Jak hodnotíš program pobytu, kterého ses zúčastnil/a?
Tabulka č. 12	Škola A: Změnil/a bys nějaký bod v programu pobytu?
Tabulka č. 13	Škola B: Změnil/a bys nějaký bod v programu pobytu?
Tabulka č. 14	Přínos pobytu
Tabulka č. 15	Škola A: Největší přínos
Tabulka č. 16	Škola B: Největší přínos
Tabulka č. 17	Škola A: Programy
Tabulka č. 18	Škola B: Programy
Tabulka č. 19	Pocit příslušnosti k Evropě a k vlastnímu národu

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Vážení studenti,

ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku.

Dotazník je určen pouze těm studentům, kteří se po dobu studia střední školy zúčastnili alespoň jednoho zahraničního výměnného pobytu skupiny (třídy) studentů.

Je **zcela anonymní** a poskytnuté údaje budou zpracovány ve výzkumné části mé bakalářské práce. Pokud není uvedeno jinak, z vybraných možností A – F zvolte jen 1 odpověď. Vybranou odpověď zakroužkujte. Za vyplnění dotazníku Vám předem mnohokrát děkuji.

studentka 3. ročníku UTB ve Zlíně, Fakulta humanitních studií

Datum vyplnění:

1. Název školy, obor:
2. Věk:
3. Pohlaví: A) žena B) muž
4. Účastnil(a) jsem se zahraničního výměnného pobytu v/doplň stát(y)/
5. Kolikrát ses zúčastnil(a) zahraničního výměnného pobytu ? A) 1x B) 2x * C) 3x a více * <i>*Pokud ses zúčastnil(a) zahraničního výměnného pobytu více než 1x, v následujících otázkách zhodnoť vždy jen poslední pobyt, kterého ses zúčastnil(a).</i>
6. Jak dlouho trval zahraniční výměnný pobyt ? /doplň/ - ...
7. Jakým jazykem/jazyky jsi mluvil(a) v hostitelské rodině ? /doplň/ - ...
8. Jak probíhala komunikace mezi tebou a hostitelskou rodinou? A) velmi intenzivně B) intenzivně C) přiměřeně D) slabě E) velmi slabě
9. Jak ses cítil(a) v hostitelské rodině? A) Velmi příjemně B) Příjemně C) Normálně, běžně D) Spíše nepříjemně E) Absolutně nepříjemně
10. Myslíš si, že tě tvoje škola dostatečně připravila na výměnný pobyt v konverzaci v cizím jazyce? /odpověď prosím zdůvodni/ A) ano B) ne C) nevím
11. Jakou známku (1 – 5) celkově hodnotíš zahraniční pobyt, kterého ses zúčastnil(a)? A) 1 (výborně) B) 2 (chvalitebně) C) 3 (dobře) D) 4 (dostatečně) E) 5 (nedostatečně)
12. Jakou známku (1 – 5) hodnotíš program pobytu, kterého ses zúčastnil(a)? A) 1 (výborně) B) 2 (chvalitebně) C) 3 (dobře) D) 4 (dostatečně) E) 5 (nedostatečně)
13. Změnil(a) bys nějaký bod v programu pobytu? /označ jednu z možností a popř. doplň/ A) ano B) ne - pokud ano , změnil(a) bych:

14. Byl pro tebe zahraniční výměnný pobyt přínosný v: ... ?
 /U každé z možností a - e prosím označ (podtrhni) míru souhlasu/
a) zdokonalení se v cizím jazyce
 určitě ano - spíše ano - nevím - spíše ne - určitě ne
b) poznání společensko - kulturních odlišností jiného státu
 určitě ano - spíše ano - nevím - spíše ne - určitě ne
c) získání nových přátel v zahraničí
 určitě ano - spíše ano - nevím - spíše ne - určitě ne
d) obohacení se novými zkušenostmi a zážitky
 určitě ano - spíše ano - nevím - spíše ne - určitě ne
e) motivace k učení se cizím jazykům
 určitě ano - spíše ano - nevím - spíše ne - určitě ne

15. Největší přínos zahraničního výměnného pobytu pro tebe osobně: /doplň/

16. Jsi v kontaktu se studentem/studenty ze zahraničí, kterého/které jsi poznal během výměnného pobytu? A) ano B) ne
 - Pokud **ano**, označ prosím prostředek(y) vaší komunikace /i více možností/
 A) mobilní telefon B) facebook C) email
 D) skype, icq, twitter, chat, atd. E) dopis F) osobní kontakt

17. Chtěl(a) bys v budoucnu studovat na zahraniční škole ?
 A) ano, dlouhodobě, např. vysokou školu (3 - 6 let)
 B) ano, krátkodobě, např. 1 semestr v zahraničí v rámci VŠ studia v ČR (0 - 1 rok)
 C) ne, budu pokračovat ve studiu v ČR
 D) ne, v dalším studiu už nebudu pokračovat

18. Chtěl(a) bys v budoucnu pracovat v zahraničí ?
 A) ano, dlouhodobě (několik let)
 B) ano, krátkodobě (několik měsíců)
 C) ne

19. Byl(a) jsi ve škole informován(a) o organizacích a agenturách, které zprostředkovávají a spolufinancují v ČR zahraniční výměnné pobyty a stáže pro studenty?
 A) ano B) ne

20. Znáš nějakou organizaci, agenturu, nebo název programu zabývající se zahraničními výměnnými pobyty, partnerstvím škol, stážemi pro studenty, atd?
 /doplň/.....

21. Ve smyslu příslušnosti k Evropě a vlastnímu národu se cítíš být:
 A) jen Čechem
 B) Čechem a Evropanem
 C) Evropanem a Čechem
 D) jen Evropanem
 E) příslušníkem jiného národa

22. Máš v plánu zúčastnit se dalšího výměnného pobytu během studia SŠ?
 /označ jednu z možností a prosím zdůvodni/
 A) ano B) ne

Pokud by měl někdo zájem o výsledky dotazníku, ať se ozve na email: dotaznikUH@email.cz.